

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Західноукраїнський національний університет
Факультет фінансів та обліку
Кафедра фінансів ім. С.І. Юрія

КАРПОВИЧ Денис Андрійович

**Податково-боргові стратегії подолання криз / Tax
and Debt Strategies for Overcoming Crises**

спеціальність: 072 - Фінанси, банківська справа та страхування
освітньо-професійна програма - Фіскальне адміністрування

Кваліфікаційна робота

Виконав студент групи ФФам-21
Д. А. Карпович

Науковий керівник:
к.е.н., доцент, В. І. Дмитрів

Кваліфікаційну роботу
допущено до захисту:

"__" _____ 20__ р.

Завідувач кафедри

_____ **А. І. Крисоватий**

ТЕРНОПІЛЬ - 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	4
Розділ 1. Теоретичні аспекти подолання криз за допомогою фінансової політики	7
1.1. Фінансова політика державного регулювання економікою	7
1.2. Форми та стратегії проведення фінансової політики	13
Висновки до 1 розділу	22
Розділ 2. Оцінка ефективності фінансового інструментарію в Україні	24
2.1. Вплив інструментарію фінансової політики на кризові явища	24
2.2. Стан державного боргу та дефіциту бюджету	33
Висновки до 2 розділу	42
Розділ 3. Напрямки розвитку податково-боргових стратегій у сучасних умовах	44
Висновки до 3 розділу	51
Висновки і пропозиції	52
Перелік використаних джерел	54

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ ТА АБРЕВІАТУР

- СОТ – Світова організація торгівлі
НТР – Науково-технічна революція
США – Сполучені штати Америки
ВНП – Валовий національний продукт
ВВП – Валовий внутрішній продукт
ДПСУ – Державна податкова служба України
ЄС – Європейський союз
ООН – Організація об'єднаних націй
НТП – науково-технічний прогрес
НБУ – Національний банк України
МВФ – Міжнародний валютний фонд
ПДВ – податок на додану вартість
ДМСУ – Державна митна служба України

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Як і очікувалося, масштабне фіскальне стимулювання під час пандемії та економічної кризи погіршило боргові показники України. При цьому особливого значення набуває комплексний аналіз та оцінка боргових ризиків та наявності антикризових гарантій у національній фінансовій системі.

Одним із найважливіших видів фінансового ризику є податковий ризик, оскільки вся фінансова діяльність компанії підлягає оподаткуванню. Попит на достовірні оцінки та подальшу оптимізацію податкових ризиків на мікрорівні зростає через високе податкове навантаження українських компаній, а також високу частку податків у загальних витратах і відтоку капіталу.

Фіскальна політика української економіки та реакція населення на кризу сприяли стримуванню епідемії та запобіганню серйозного економічного спаду. Його склад в цілому відображає позитивні результати, досягнуті в усьому світі. Проте аналіз значення податкової програми України та окремих антикризових заходів виявив певні проблеми та відхилення. Наукові праці вітчизняних та зарубіжних учених І. Балабанова, І. Бланка, В. Боровкова, В. Вовк, О. Васи́ліка, В. Вітлінський, Б. Данилишин, В. Дем'янишин, А. Камінський, О. Кандінський, М. Клапків, П. Куцик, Ю. О. Іванов, А. Матвічук, К. Рудий, М. Рогов, А. Крисоватий, Л. Тепман, С. Філін, М. Мельник, С. Хьюз, О. Шапкін, А. Шевельов, С. Юр'єм, О. Ястрземський, Андере.

Незважаючи на те, що науковці провели велику теоретичну роботу в рамках сформованих наукових досліджень, деякі епістемологічні та прикладні проблеми монетарної політики на макрорівні залишаються невирішеними.

Об'єтком кваліфікаційної роботи є процес реалізації фіскальної політики держави та її вплив на податково-боргові процеси стратегії.

Предметом кваліфікаційної роботи є теоретико-методичні та практичні засади застосування інструментів, форм та видів фіскальної політики, а саме їх вплив на подолання криз.

Метою кваліфікаційної роботи є оцінка ролі фіскальної політики в державі, дослідження теоретичних основ сутності фіскальної політики та визначення впливу інструментів фіскальної політики на податково-боргову стратегію в Україні.

Досягнення поставленої мети передбачає вирішення таких завдань:

- дослідити саме фіскальну політику в системі державного регулювання;
- розглянути саме форми проведення фіскальної політики;
- ознайомитися із напрямками саме проведення фіскальної політики;
- проаналізувати ефективність застосування саме інструментарію фіскальної політики;
- розглянути напрямки розвитку саме фіскальної політики у сучасних умовах.

Методи дослідження. Теоретико-методологічною основою кваліфікаційної роботи є фундаментальні науки в галузі класичних і неокласичних теорій грошово-кредитної політики, теорій державного регулювання та податкового планування, економічних і податкових ризиків, сучасних досліджень щодо виникнення бюджетного дефіциту. . , законодавчі та нормативно-правові акти, що регулюють податкову діяльність суб'єктів господарювання. Для досягнення поставлених цілей та вирішення окреслених завдань були використані такі загальнонаукові методи: Аналіз і синтез. Це поєднання історичних та логічних інструментів для з'ясування природи та причин фінансових ризиків економічних агентів. Методи статистичного аналізу для аналізу та оцінки (порівняння, групування, розрахунок середніх величин, показників варіації, моделювання, прогнозування тощо). Тематично-об'єктний та структурно-функціональний методи дослідження наукової проблеми оптимізації бюджетного дефіциту.

Інформаційною базою дослідження є офіційні дані Державної податкової адміністрації України. Державна митна служба України, Державна служба статистики України. Фінансова звітність та внутрішньовідомча звітність. Матеріали науково-практичної конференції. Опубліковані в журналах результати досліджень вітчизняних і зарубіжних вчених публікуються в інформаційних мережах Інтернету та на веб-сайтах наукових центрів, які спеціально займаються проблемою досліджуваної теми.

Наукова новизна отриманих результатів. Саме в поглибленні науково-теоретичних засад, систематизації та розвитку науково-методичних засад, а також розробці рекомендацій у прикладному напрямку щодо підвищення оцінки та ефективності фіскальної політики та скорочення дефіциту бюджету України. було побудовано.

Практичне значення отриманих результатів. Висновки та рекомендації, зроблені в рамках кваліфікаційної роботи, мають практичне значення та можуть бути використані в процесі подальшого реформування податкової системи України.

Основні положення та результати саме дослідження доповідалися та обговорювалися саме на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, а саме «Фінансове забезпечення сталого розвитку»: збірники наукових праць кафедри фінансів ім. С. І. Юрія Західноукраїнського національного університету. Вип. 3. Т.1- 2. Тернопіль: ЗУНУ, 2023 року.

Структура і обсяг кваліфікаційної роботи. Робота складається саме зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Повний обсяг роботи становить 60 сторінки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПОДОЛАННЯ КРИЗ ЗА ДОПОМОГОЮ ФІСКАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

1.1. Фіскальна політика державного регулювання економікою

Фіскальна політика — це вплив уряду на економіку за допомогою податків, формування рівня та структури державних витрат для забезпечення повної зайнятості, запобігання та обмеження негативних наслідків інфляції та економічних коливань. Це важлива частина монетарної політики, а також важлива частина економічної політики. Слово «фіскал» походить від латинського (*fiscua*) і означає «скарбниця». Фіскальна політика є національною політикою, а її інструментами є податки та державні витрати. З їх допомогою створено державний бюджет - платіжний баланс країни, який затверджується щорічно.

Фіскальна політика полягає у використанні системи податків і витрат країни для внесення необхідних змін у макроекономічну ситуацію в країні. Фіскальна політика — це політична система податків і державних витрат, яку вживають уряди для збалансування ділового циклу та досягнення повної зайнятості, стабільності цін і економічного зростання. Загалом описи дещо відрізняються, але загалом схожі. У рамках національної фіскальної політики необхідно з'ясувати сутність фіскальної політики. Змістом національної фіскальної політики є розподіл і перерозподіл фінансових ресурсів. Ці операції базуються на таких параметрах:

- суб'єктів саме (фізичних чи юридичних осіб), а саме власників чи розподільовачів фінансових ресурсів;
- використанні саме таких пріоритетних напрямів споживання фінансових ресурсів;
- джерел і методів що допомагають формувати фінансі ресурси;

- концентрації ступеня централізації саме фінансових ресурсів у руках держави.

Ефективний спосіб взаємодії державних і приватних фінансів визначається як метод, який сприяє оптимальному зростанню національних фіскальних надходжень. Під останнім мається на увазі таке макроекономічне бюджетне становище всіх учасників національної економіки, яке забезпечує найкращі процеси зберігання, накопичення та споживання.

Основними саме в державі Україні та світі складовими фінансової політики є:

- фіскальна політика (або ще податково-бюджетна);
- кредитно-грошова (або монетарна);
- інвестиційна (із переходом в інноваційну);
- страхова (що дозволяє мінімізувати ризики);
- амортизаційна (зменшить витрати);
- валютна (важливо, щоб курс національної валюти був стабільний по відношенню до міжнародних валют світу).

Тому фіскальна політика є невід'ємною частиною національної фіскальної політики Держави. В економічній літературі досі немає чіткої позиції щодо визначення фіскальної політики. Бюджети та податки, як правило, поєднуються. Для такої точки зору є підстави, оскільки зміст і вплив політики визначаються її цілями. Пояснення такої назви полягає в тому, що вплив на економіку такої країни реалізується через формування доходів і видатків державного бюджету у формі державних закупівель, державних видатків, трансфертів і сплати відсотків за боргами.

У більш вузькому розумінні поняття фіскальної політики — це політика формування, виконання та коригування державного бюджету.

Загалом, концепція фіскальної політики — це національний захід, спрямований на забезпечення повної зайнятості та неінфляційного

виробництва ВВП шляхом зміни способу організації державних витрат, податків і загального національного бюджету.

Враховуючи існуючу кризу та пандемію, економічні проблеми та трансформації, які зараз відбуваються, основними завданнями реалізації монетарної політики в Україні є:

- Поступово подолати спад виробництва та стабілізувати економіку.
- Виділення та сприяння розвитку різноманітних пріоритетних сфер діяльності та основних структурних змін.
- Важливо контролювати процес інфляції.
- Контролювати та забезпечувати достатні податкові надходження для фінансування важливих надзвичайних соціальних програм.
- Створення та забезпечення максимально сприятливих умов для сприяння інвестиційній та інноваційній діяльності бізнесу, соціальному розвитку та підприємництву.
- Досягти значного прогресу та зміни економічних пропорцій на користь національних виробників, які працюють безпосередньо для задоволення потреб людей.
- Щоб мінімізувати переміщення людей з-за кордону, ми значно зменшимо не лише природне безробіття, а й природне безробіття та підвищимо повну зайнятість населення.
- Неухильне зростання і розширення національного доходу і податкових платежів.
- Реакція на негативні економічні явища, такі як глобальна криза та криза коронавірусу через економічні коливання.

Загалом цілі фінансового нагляду досить суперечливі. Бюджетні обмеження завжди певною мірою обмежують економічну діяльність, що призводить до зниження виробництва. Будь-яка експансіоністська фіскальна політика, спрямована на запобігання спаду виробництва та стимулювання зростання, по суті, означає збільшення попиту, особливо інвестицій, і споживання. Все це неминуче веде до зростання цін. Тому роль монетарної

політики є специфічною та різноманітною, залежно від конкретних економічних реалій, рівня розвитку та моделі економічної системи країни.

Враховуючи роль фіскальної політики як засобу регулювання та контролю економіки з боку держави, вона може мати як стимулюючий, так і стримуючий вплив, залежно від рухів країни та напрямку розвитку, на який вона хоче вплинути на суб'єкта. слід мати на увазі. і для досягнення підприємством поставлених цілей. Наприклад, фіскальна політика може діяти як стимул, якщо економіка перебуває в рецесії або депресії, а фіскальна політика (зниження податків або збільшення витрат) збільшує можливості для економічних агентів здійснювати державні інвестиції, що призводить до бюджетного дефіциту та зростання. В умовах економічного зростання фіскальна політика контролю над інфляцією стала консервативною. Це дуже актуально для сучасної ситуації розвитку економічних процесів в Україні.

Метою фіскальної політики є зменшення коливань у виробництві, зайнятості та цінах і орієнтація економіки на стаке зростання виробництва з метою мінімізації безробіття. Роль фіскальної політики можна пояснити її впливом на тривалість ділового циклу. Цей цикл передбачає зростання, за яким слідує спад ділової активності (рис. 1.1).

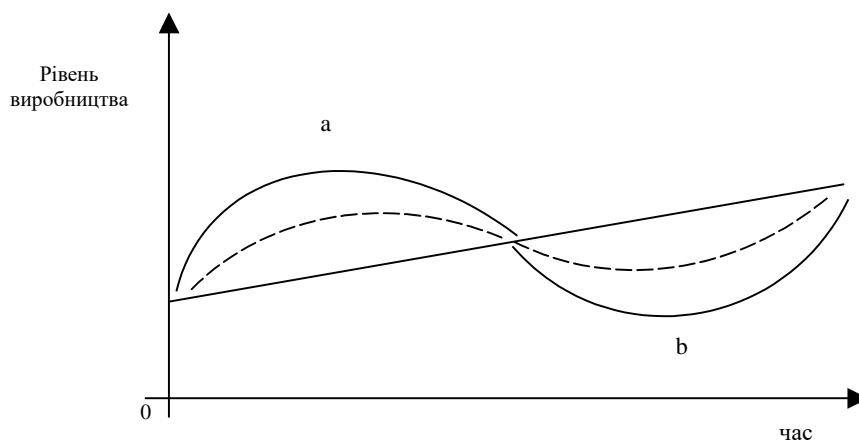

Рис. 1.1. Вплив саме фіскальної політики на періоди економічних циклів [10].

Проблеми виникають, коли економічна ситуація в країні поєднує в собі рецесію та інфляцію. У цьому випадку необхідно використовувати як засоби стимулювання, так і стримування національної політики, а саме фіскальні

засоби. Іншими словами, робота державного бюджету має полягати в тому, щоб почати економічний прорив, тобто розвиток, не приводячи до різкого зростання цін. Регулювання та модифікація державних доходів і видатків — це не постійна зміна економічних процесів, а свідоме коригування інструментів монетарної політики для досягнення економічного та соціального добробуту. Суб'єкти, до яких застосовуються фіскальні заходи, повинні довіряти найважливішому фіскальному заходу країни: податковій системі. Це особливо вірно, якщо суб'єкт не має достатнього минулого періоду для накопичення поведінкової самоорганізації.

Фінансові інтереси держави не обмежуються збиранням коштів на користь національної скарбниці. Це тому, що на цьому виконання місії нації не може закінчитися (рис. 1.2). Щорічний процес формування фінансових ресурсів забезпечує рівномірне забезпечення країни необхідними для її функціонування ресурсами. За допомогою витрат країна може показати себе безпосередньо суспільству через витрати.

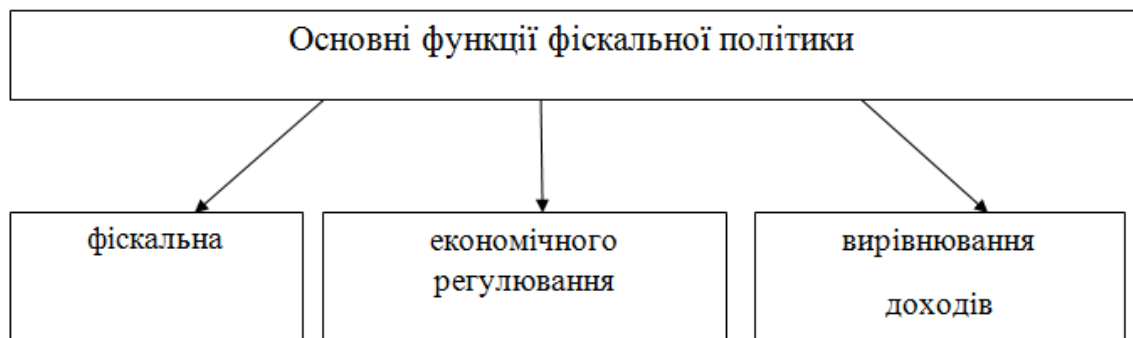

Рис. 1.2. Функції фіскальної політики [12].

Тому варто зазначити, що фіскальна функція передбачає:

- Досягти максимально можливого балансу між доходами та видатками державного бюджету.
- Дозволяє рівномірно розподіляти всі податкові надходження між різними сферами бюджетної системи.

- Забезпечити стабілізацію та нормалізацію національної соціальної безпеки на регіональному та національному рівнях та надання соціальної безпеки внутрішнім групам ризику;

- Досягти максимально можливого рівня соціально-економічної інфраструктури в державі та регіоні.

- Забезпечити потреби розвитку науки, якості освіти та доступності охорони здоров'я, а також забезпечити належний рівень фінансування оборони країни від зовнішніх агресорів.

Уточнено функцію економічного регулювання, де податки та держава є інструментами управління економікою та досягнення конкретних цілей економічної політики (інтенсивне економічне зростання, структурна модернізація, реструктуризація економіки), яка полягає у використанні бюджетних видатків. тощо).

Функція вирівнювання доходів полягає в тому, що саме податкове регулювання є основним інструментом перерозподілу ВВП країни за допомогою прогресивних податкових ставок (які мають бути запроваджені в Україні) та системи трансфертних виплат слабшим верствам населення, тобто є. бідні, безробітні, сироти тощо.

У рамках з'ясування загальних засад грошово-кредитної політики слід також враховувати її інституційне, законодавче та інформаційне забезпечення.

Слід зазначити, що держави здійснюють і реалізують фіскальну політику за підтримки конкретних органів державного управління. Залежно від історичної традиції, національного устрою та політичного устрою країни органами публічної влади можуть бути, наприклад, парламент Великобританії, Національні збори Франції, парламент США, Бундестаг Німеччини тощо. , Верховна Рада України. В нашій державі, Україні, здійснюється монетарна політика

По-перше, Міністерство фінансів України (тобто через центральні установи та місцеві фіскальні органи). У своїй діяльності керується

Конституцією та законами України, указами та розпорядженнями, постановами та розпорядженнями Президента України. Постанови Кабінету Міністрів і Мінфіну. Крім того, існує ряд установ, які ефективно забезпечують дотримання та виконання державного бюджету. Зокрема, Державна бухгалтерія України, Міністерство фінансів України, інституційна система Державної податкової служби України, Митної служби України тощо. та ін. Служба економічної безпеки України. Отже, відповідно до чинного податкового законодавства кожна з перелічених систем інститутів оперативного управління фінансами має конкретні завдання щодо реалізації ефективної фінансової політики.

1.2. Форми та стратегії проведення фіскальної політики

Варто зазначити, що фіскальна політика, як метод фінансового регулювання економіки, реалізується через та за допомогою різноманітних ефективних інструментів: податків, державних витрат, трансфертів, боргу тощо. Тому в Україні та світі існує два види монетарної політики: дискреційна політика та автоматична політика (з вбудованими стабілізаторами).

Дискреційна фіскальна політика — це політика підтримки належного рівня державного податкового адміністрування, фінансування як поточних витрат, так і видатків розвитку, впливу на зростання реального виробництва, забезпечення повної зайнятості, тобто система цілеспрямованих заходів держави. , знизити рівень внутрішнього безробіття, контролювати рівень інфляції в межах норми та стимулювати динамічне економічне зростання.

(рис. 1.3).

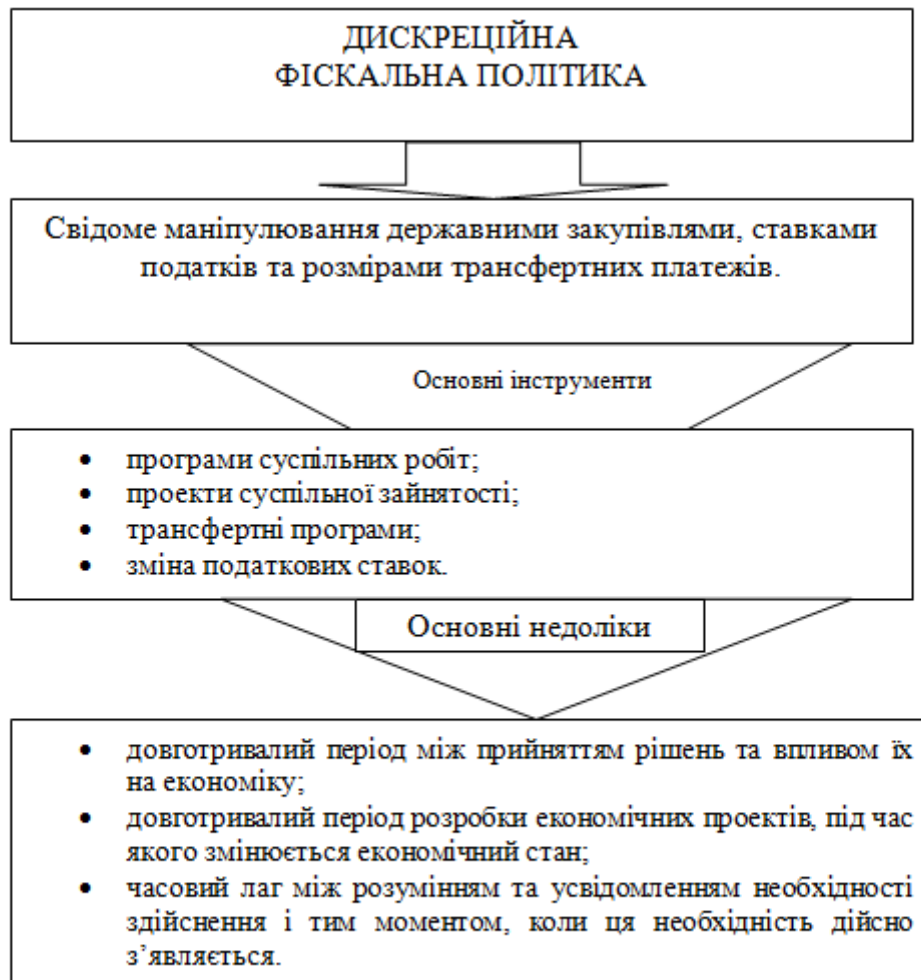

Рис. 1.3. Дискреційна фінансова політика та її недоліки [21].

Завдяки дискреційній політиці держави вносять певні коригування податків і бюджетних витрат, щоб покращити внутрішні економічні умови. Такі регуляторні дії відрізняються на різних етапах економічного циклу. Оскільки виробництво зростало з інфляцією, штати обмежували торговельну діяльність. Під час економічних спадів доходи фізичних та юридичних осіб зменшуються, що призводить до відповідного зменшення податкових надходжень та збільшення видатків державного бюджету (допомоги по безробіттю, підтримка пандемії, субсидії тощо).

Вибір інструментів монетарної політики може виявити важливі стратегічні завдання для вітчизняної економіки. Залежно від економічної ситуації в країні реалізується стимулююча або інша обмежувальна монетарна політика. Стимулююча грошово-кредитна політика

(експансіоністська монетарна політика) спрямована на підтримання та розвиток високих темпів зростання вітчизняної економіки та досягнення максимально високого рівня зайнятості. Його також можна застосувати для подолання серйозних спадів (рис. 1.4). в тому числі:

- Збільшити фінансування державних видатків.

- Зменшити ставки податків та їх кількість.

- Застосовувати збільшення державних витрат і зниження податків одночасно.

- Фактичні зміни в структурі фінансування державного бюджету виробничого (реального) сектору економіки.

- Збільшити обсяг державних закупівель у різних галузях.

Іншим варіантом є скорочувальна фіскальна політика, спрямована на подолання інфляції з боку попиту (контроль над інфляцією та запобігання «перегріву» економіки). Це включає такі дії та інструменти:

- Зменшити фінансування державних видатків.

- Підвищення податкових ставок та запровадження нових податків.

- Застосовувати скорочення державних витрат і підвищення податків одночасно.

- Зміни у структурі та фінансуванні державного бюджету для сприяння розвитку соціального сектору економіки.

- Різке зниження обсягів державних закупівель.

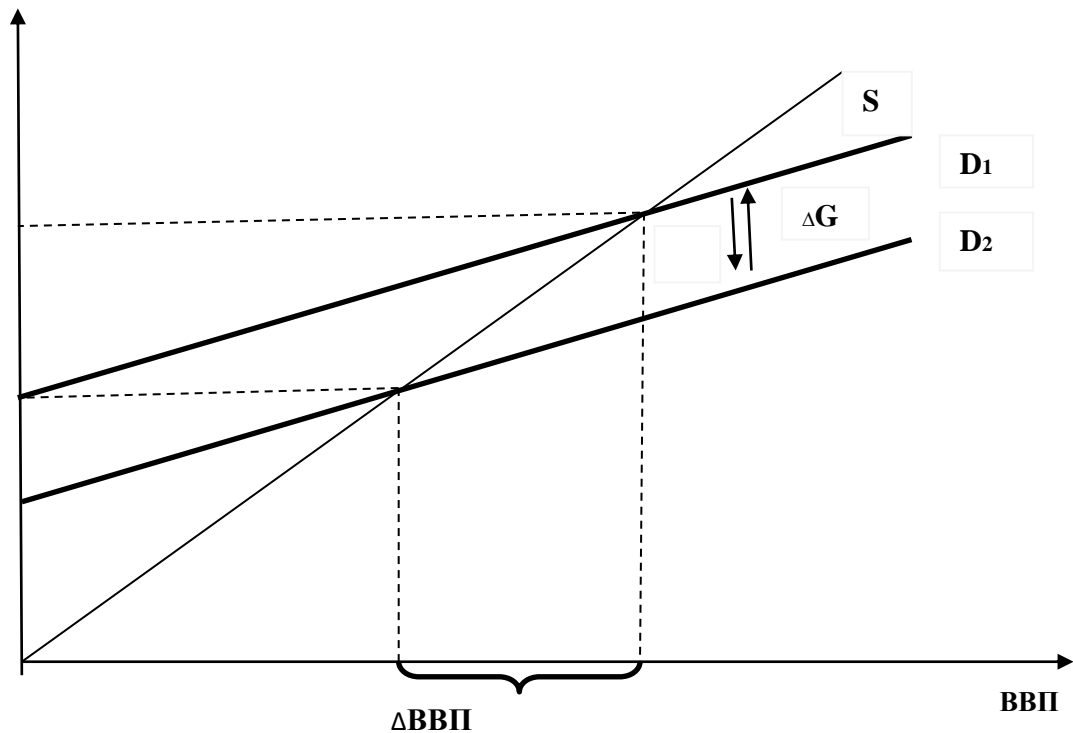

Рис. 1.4. Вплив стимулюючої і стримуючої саме фіскальної політики на обсяг ВВП [22].

Таким чином, дискреційна фіскальна політика може бути реалізована через цілеспрямовані зміни в оподаткуванні та державних видатках, а також через перерозподіл податкових ставок, пільг і субсидій від більш заможних до менш заможних частин суспільства. Очевидно, що менш заможні громадяни, як правило, менше споживають і заощаджують, тому податкові зміни на користь бідних стимулюватимуть попит і зростання виробництва.

Монетарна політика, заснована на вбудованих стабілізаторах, використовує механізм, який може усунути несприятливі фактори на всіх етапах ділового циклу без участі держави. Таким чином, під час фази економічного відновлення, коли доходи компаній і працівників зростають завдяки прогресивному підвищенню податків, податки зростають швидко. Водночас знижується рівень безробіття, покращується становище малозабезпечених домогосподарств, зменшуються виплати допомоги по безробіттю та інші соціальні виплати. У результаті зменшився сукупний попит і було придушено надмірне економічне зростання. Коли настає криза,

податки автоматично знижуються, а соціальне забезпечення зростає. Це підвищить купівельну спроможність людей і допоможе подолати кризу.

Автоматична фіскальна політика означає, що рівень державних витрат, податків і національного бюджету змінюється автоматично внаслідок періодичних коливань сукупного доходу (рис. 1.5). Отже, недискреційна фіскальна політика допускає та передбачає автоматичне збільшення чистих податкових надходжень до державного бюджету в періоди швидкого зростання ВВП, що має додатковий стабілізуючий вплив на економіку країни. Ці значні зміни відбуваються під впливом ряду вбудованих стабілізаторів.

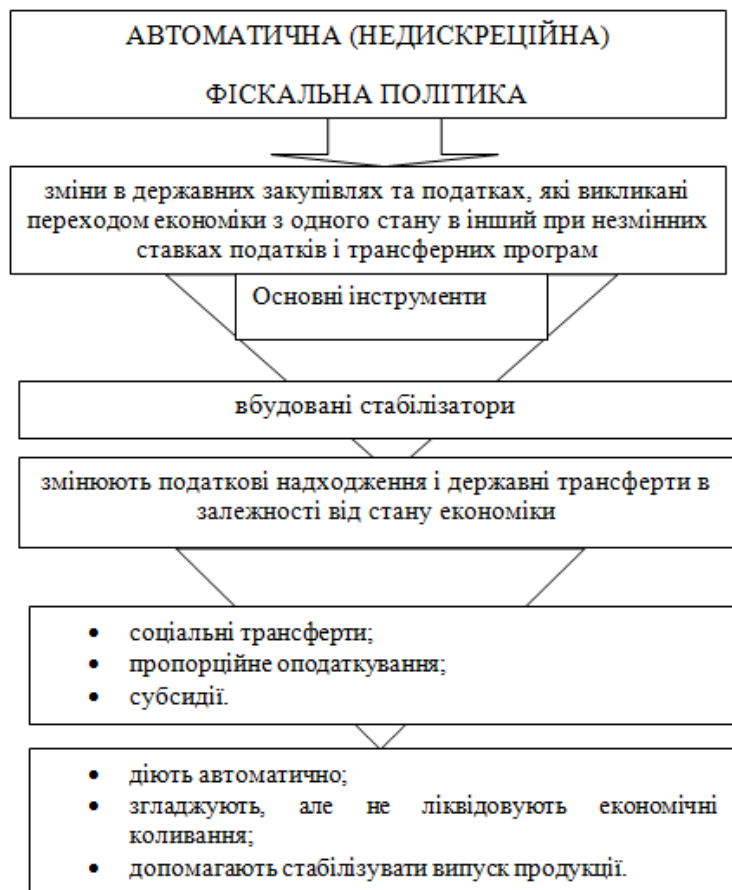

Рис. 1.5. Автоматична (недискреційна) фіскальна політика та її інструменти [25].

Вбудовані стабілізатори – це економічні механізми, які можуть зменшити циклічні коливання в зайнятості та виробництві без частих змін державної економічної політики. Оскільки ці механізми працюють без прямого втручання уряду, вбудовані економічні стабілізатори відносно пом'якшують проблему довгострокових і тимчасових неадекватностей дискреційної фіскальної політики.

Такими автоматичними стабілізаторами є:

- По-перше, прогресивна система оподаткування (застосовується в багатьох країнах світу, в тому числі в сусідніх). Це наражає доходи людей на вищі податкові ставки, що дає змогу пригнічувати зростання сукупного попиту в періоди високого економічного зростання. І навпаки, якщо дохід падає через економічний спад, нижчі податкові ставки збільшать дохід і стимулюватимуть сукупний попит.

-По-друге, допомога по безробіттю та інші соціальні виплати збільшуються під час економічного спаду через збільшення кількості безробітних і навпаки автоматично зменшуються, коли рівень безробіття зменшується внаслідок економічного зростання.

- По-третє, скорочення або повна ліквідація бюджетного дефіциту в результаті швидкого збільшення доходів у періоди економічного зростання.

- По-четверте, реалізувати програми підтримки бідних.

Оскільки сукупний дохід коливається циклічно, зміни в цих значеннях призводять до підвищення чистих податків у періоди зростання ВВП і зниження сум під час спадів.

У циклічному циклі зростання зі збільшенням доходу податкові відрахування автоматично збільшуються, податкові мультиплікатори зменшуються, а трансфертні платежі до національного бюджету автоматично зменшуються. Це зменшує особистий дохід, особисте споживання та загальний попит. У результаті профіцит бюджету продовжить збільшуватися, а надмірне економічне зростання та інфляція будуть придушені.

Під час циклічних спадів загальний обсяг продажів змінюється. Це автоматично зменшує податки, збільшує податкові мультиплікатори та збільшує трансферти приватному сектору. У результаті зростає дефіцит бюджету, що збільшує сукупний попит і сукупний випуск, обмежуючи глибину спаду. Однак вбудований стабілізатор не усуває джерела циклічних коливань рівноважного ВВП навколо потенційного розміру, він лише обмежує величину цих коливань. Через великі коливання та різкі коливання попиту та пропозиції вплив вбудованих стабілізаторів на економіку може бути недостатнім для нормалізації економічної ситуації. У цьому випадку необхідно вжити відповідних політичних заходів.

Держави традиційно вирішували дві найпоширеніші проблеми забезпечення виробництва суспільних благ і перерозподілу доходів за допомогою фіскальної політики. У той же час після світової економічної кризи кейнсіанці прагнули захистити те, що вони вважали дуже важливим завданням монетарної політики. Це включає використання фіскальної політики для стабілізації економіки. Проте кейнсіанську концепцію стабілізаційної фіскальної політики пізніше критикували монетаристи, які вважали, що дискреційна фіскальна політика не може бути використана як засіб стабілізації економіки. Проте кейнсіанська версія політики фіскальної стабілізації все ще міститься майже в кожному підручнику з економічної теорії сьогодні.

Як відомо, одне з основних положень теорії зайнятості Кейнса полягає в тому, що в ринковій системі не існує механізму автоматичного регулювання, який би стабілізував загальні витрати на фактичному рівні виробництва при повній зайнятості. Відповідно до кейнсіанської точки зору, процес економічного розвитку може призвести до великих коливань загального рівня виробництва, зайнятості та цін. Щоб уникнути втрат, викликаних падінням виробництва, безробіттям та інфляцією, макроекономічна політика повинна бути реалізована для коригування

сукупних витрат і їх використання для коригування фактичного виробництва, рівня зайнятості та цін. Основними інструментами такої політики мають бути державні видатки та податки, які за конкретним змістом і спрямованістю слід класифікувати як антициклічну або стабільну фіскальну політику.

Стабільна монетарна політика в кейнсіанському розумінні може мати стимулюючий ефект під час економічного спаду, але вона може мати пригнічувальний ефект під час інфляції з боку попиту. Основними інструментами стимулювання фіскальної політики є: Збільшення державних витрат. Зниження податків; водночас державні витрати збільшуються, а податки зменшуються.

Очікується, що впровадження цих заходів покращить загальну вартість і пожвавить економіку. Розглядаючи природу фіскального стимулювання, неважко зробити висновок, що його застосування може призвести до дефіциту державного бюджету. Заходи будуть вжиті в рамках адаптаційної фіскальної політики. Запровадження адаптаційної фіскальної політики має уповільнити зростання сукупних витрат, тим самим стримуючи інфляцію з боку попиту. Водночас запровадження стриманої фіскальної політики в окремих випадках може призвести до профіциту бюджету.

Проте в різних літературах можна зустріти різні тлумачення цілей обмежувальної монетарної політики. Іншими словами, якщо державні органи впроваджують стимулюючу фіскальну політику, спрямовану на розширення виробництва та масштабів, це зростання буде обмежено обмежувальною фіскальною політикою. Але ні в якому разі країна не повинна перешкоджати потенційному зростанню реального виробництва. Навпаки, одним із найважливіших економічних завдань країни є сприяння повній реалізації наявного економічного потенціалу країни.

Інша полягає в тому, що за певних обставин економіка може відчувати інфляцію попиту. У цьому випадку необхідно придушити

подальше зростання загальної вартості. Однак не для уповільнення економічного зростання, а для обмеження інфляції попиту. Насправді адаптаційна фіскальна політика може бути причиною того, чому фактичний обсяг виробництва нижчий за потенційний. Цього слід очікувати, якщо відповідне уповільнення загальних витрат виявиться надмірним. Проте такого загального скорочення видатків слід уникати, як і такої фіскальної політики.

Тому застосування стимулюючої та обмежувальної монетарної політики потребує досить точного визначення кількісних параметрів очікуваної зміни загальних витрат. Надзвичайно важливо, наскільки адміністративні органи, залучені до формування монетарної політики, вирішують це питання. Необхідні зміни в загальних видатках важко підрахувати кількісно, оскільки рівень загальних витрат може сильно відрізнятись від економічного циклу до бізнес-циклу.

Важливу роль у створенні сприятливих економічних умов відіграє податкова стабільність. Кейнсіанська модель фіскальної стабілізації передбачає маніпулювання податковими ставками на основі економічних умов. Так само постійні зміни в масштабах державних закупівель навряд чи сприятимуть формуванню стабільних, а отже, сприятливих економічних умов у секторах економіки.

Дискреційна фіскальна політика для економічної стабільності є ефективною лише тоді, коли вона може досить швидко реагувати на економічні зміни. Інакше стабільність монетарної політики стає фактором економічної нестабільності. Наприклад, коли економіка виходить із рецесії та вступає в період зростання, починають проявлятися наслідки монетарної політики стимулювання. Зауважте, що на практиці можливі затримки.

Висновки до 1 розділу

Тому в сучасній економічній літературі немає чіткої думки щодо визначення монетарної політики. Для такої точки зору є підстави, оскільки зміст і вплив політики визначаються її цілями. Пояснення такої назви полягає в тому, що такий вплив на економіку країни реалізується через формування доходів і видатків державного бюджету у формі державних закупівель, а також видатків у формі грошових переказів і платежів. сплата процентів по боргу.

Вузьке трактування та розуміння поняття фіскальна політика – політика формування, виконання та регулювання державного бюджету країни.

У найширшому розумінні поняття фіскальної політики означає національні заходи, спрямовані на забезпечення повної зайнятості населення та виробництва ВВП без інфляції шляхом зміни державних витрат, оподаткування та загального підходу до формування національного бюджету.

Озираючись назад на монетарну політику, існує багато теорій і способів виробництва, які визначаються різними економічними моделями, економічними характеристиками та економічною культурою кожної країни. Тому не можна говорити про незручність чи справедливість теорії, оскільки вона створювалася в інших економічних умовах. Тому суть відмінностей в економічних теоріях виникає насамперед із відмінностей економічних умов, які породжують економічні теорії, що, у свою чергу, впливає на формування думок науковців.

Таким чином, монетарна політика реалізується як засіб фінансового контролю за економікою за допомогою потужних інструментів податків і державних витрат. Існує два типи фіскальної політики: дискреційна політика та автоматична політика (вбудований стабілізатор). Вибір інструментів фіскальної політики свідчить про стратегічні завдання національної

економіки. Впроваджувати податкову політику, яка стимулює або стримує залежно від економічної ситуації в країні.

РОЗДІЛ 2

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ФІСКАЛЬНОГО ІНСТРУМЕНТАРІЮ В УКРАЇНІ

2.1. Вплив інструментарію фіскальної політики на кризові явища

Фіскальна політика через оподаткування та перерозподіл бюджетних ресурсів має значний вплив на сукупний попит і пропозицію, відсмоктуючи частину потоку коштів для досягнення інституційних, економічних, політичних і соціальних цілей країни. Головним завданням країни є стабілізація економіки, і зазвичай це досягається за допомогою інструментів фіскальної політики, тобто шляхом маніпулювання державними витратами та податками. Однак слід пам'ятати, що залежно від фіскальної політики можуть виникати ситуації, коли певні державні видатки не обов'язково є доцільними. Проте слід зазначити, що крім макроекономічних заходів державного регулювання існує також мікрорівень, першим з яких є елемент формування та розподілу прибутку (амортизація, заробітна плата, розподіл прибутку, інститути управління тощо).

Важливим фінансовим інструментом на мікрорівні є структура управління компанією чи бізнес-асоціацією. Вони самостійно визначають складові фінансового механізму: системи і порядок оплати праці, напрямок і частку розподілу прибутку. Ефективність і фінансові результати компанії визначаються успішністю її організації управління та дієвістю її фінансових інструментів.

Тому між доходами домогосподарств і витратами спостерігається тісний зв'язок. Проте повна лібералізація грошово-кредитної політики не гарантує виконання державою своїх конкретних завдань. Тому необхідно проводити виважену політику державного регулювання та економічного

контролю. Примітно, що деякі вчені виділяють інші способи впливу країн на розподіл фінансових ресурсів.

Розглядаючи стимулюючий вплив фіскальної політики на національну економіку, слід мати на увазі, що фіскальна політика складається з прямих і непрямих заходів. Безпосередній вплив держави на регулювання економіки стосується насамперед грошово-кредитної політики. Їх використання дозволяє системно підходити до управління національною економікою, оскільки на практиці вони забезпечують функціональний зв'язок між змінними макроекономічними змінними.

Одна з них – видатки державного бюджету. Державні витрати - це видатки, пов'язані з діяльністю держави. За державною підтримкою було запроваджено споживання так званих суспільних благ. Крім того, деякі державні видатки є прямими трансфертними платежами приватному сектору (соціальна допомога, пенсії, страхування на випадок безробіття), які не збільшують приватне споживання, але змінюють структуру споживання.

Руйнівний вплив пандемії COVID-19 і розширення нерівності в усьому світі збільшують попит населення на ефективні системи охорони здоров'я та соціального захисту, якісну освіту та сучасну інфраструктуру. Відповідні дослідження знайшли своє відображення в фактичному процесі трансформації державних фінансів у багатьох країнах та консультативній діяльності щодо їх подальшого розвитку. Для побудови збалансованої економічної моделі Україні необхідно враховувати глобальні процеси, а саме фінансування охорони здоров'я.

На жаль, в Україні під час кризи органи охорони здоров'я надали пацієнтам мінімальну допомогу, а підприємства та їхні працівники, які постраждали від карантину, отримали символічну фінансову допомогу від держави. Під час кризи, пов'язаної з коронавірусом, витрати на програми фінансової підтримки склали 4,3% ВВП, що в 1,5 рази нижче середнього

показника для країн, що розвиваються, і в шість разів вище середнього показника для розвинених країн.

Але в той же час фіскальна політика України в 2020-2021 роках підтримувала загальний попит і надавала певну підтримку в економіці та секторі охорони здоров'я. Таким чином, фіскальне стимулювання України в 2020 і 2021 роках буде позитивним і становитиме 2,4% і 1,8% ВВП відповідно. Варто зазначити, що фіскальне стимулювання розраховується на основі скоригованого первинного дефіциту балансу поточного та попереднього циклів. У цьому випадку він відповідає різниці між національним доходом і основними витратами, скоригованими на величину розриву ВВП. Таким чином, позитивне значення фіскального стимулу вказує на здійснення країною політики фіскальної експансії, а негативне значення вказує на фіскальну консолідацію. Ми розглядаємо та порівнюємо показники фінансової підтримки України та кожної країни на період 2019-2021 років на основі наведених нижче показників рис. 2.1.

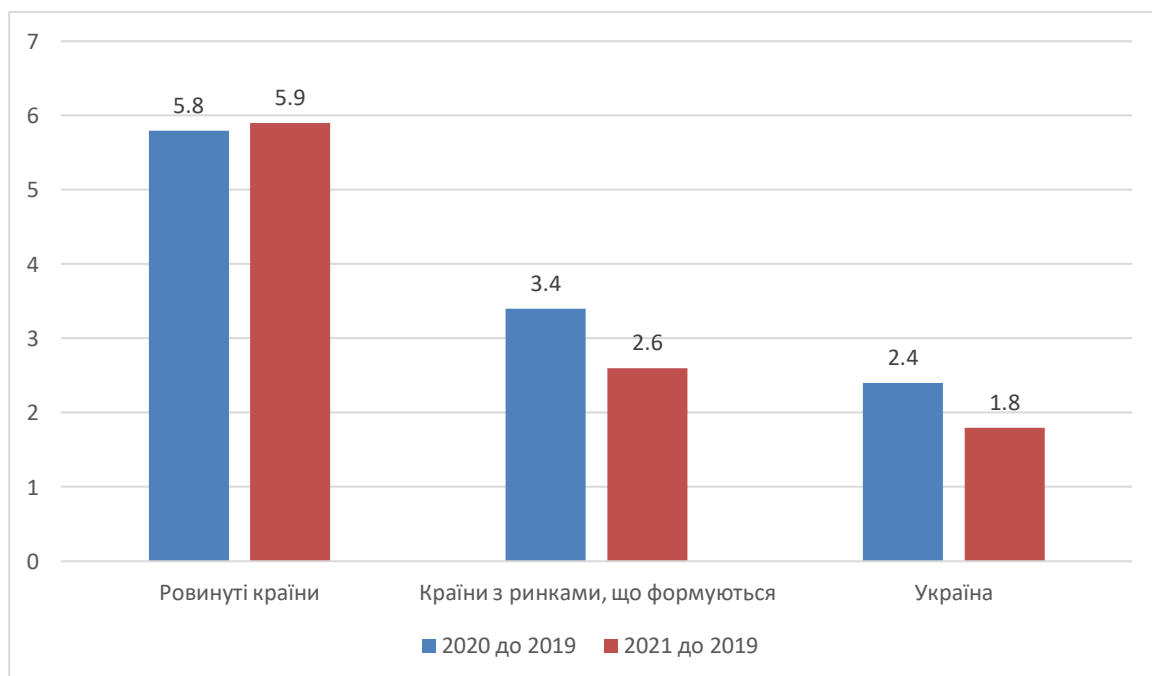

Рис. 2.1. Оцінка показників фіскальної підтримки в Україні та інших країнах у 2019 – 2021 рр., % до ВВП [49-55]

Аналіз даних, представлених у табл. 2.1 дозволяє зробити висновки про тенденції фінансової підтримки в Україні та в різних групах країн за два роки. Якщо порівняти рівень фінансової підтримки України в 2020 році (2,4% ВВП) із середніми показниками для країн з економікою, що розвивається (3,4%) і розвинутих країн (5,8%), факт очевидний і не дивовижний. Помірний стимулюючий ефект фіскальної політики в Україні. Адже цей висновок підтверджують дані з таких країн, як Чехія, Угорщина, Словаччина, Польща та Китай (див. рисунок). 2.2).

Слід зазначити, що в Україні, як і в інших країнах Європи, пріоритетними напрямками державних видатків є соціальний захист і соціальне забезпечення, економічна діяльність, освіта, виконання функцій держави, охорона здоров'я. Аналіз державних видатків європейських країн показує, що вони в основному охоплюють витрати на соціальне забезпечення, охорону здоров'я та освіту. Це показує, що державне економічне втручання обмежене в розвинутих країнах. Слід зазначити, що державні економічні витрати в більшості країн світу та Європейського Союзу складають 3-5% ВВП, лише в деяких країнах частка більша.

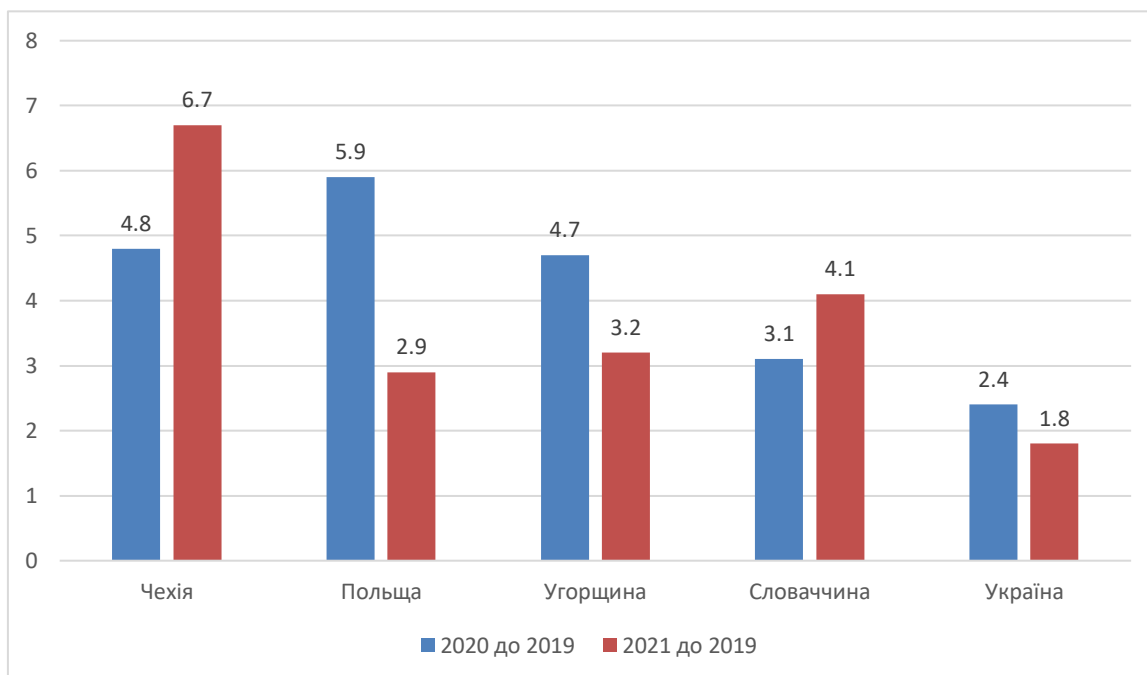

Рис. 2.2. Динаміка розміру фіскальної підтримки під час пандемії в Україні та країнах сусідах у 2019 – 2021 роках, % до ВВП [53-55]

Однак, порівнюючи темпи зростання ВВП і частку державних витрат, важливо зазначити, що участь держави в економіці не обмежується лише витратами домогосподарств. Показники фіскальної підтримки в Україні досить скромні через низький фіскальний простір, невелику кількість державно-приватних варіантів фінансування, недостатню зовнішню підтримку та застарілу монетарну політику центрального банку.

Провідні вчені визнають, що ключовими викликами для глобальних фінансів у середньостроковій перспективі є розширення мереж соціального захисту, покращення якості та доступності державних послуг, а також розширення та модернізація інфраструктури. Експерти МВФ підкреслили, що пандемія COVID-19 загострила бідність і продемонструвала важливість ефективних систем соціального захисту.

Вона також виявила, що нерівний доступ до основних послуг, таких як охорона здоров'я, освіта та цифрова інфраструктура, впливає на здатність адаптуватися до нових обставин. Водночас економічна теорія та практика показують, що витрати на освіту та охорону здоров'я покращували якість життя людей та сприяли економічному зростанню через канал накопичення людського капіталу. Сучасна освіта та доступ до якісної медичної допомоги можуть підвищити економічну продуктивність, збільшити доходи та зменшити нерівність. Не менш важливо, що показники здоров'я дітей та їх майбутня продуктивність значною мірою залежать від державних інвестицій в освіту та охорону здоров'я.

Різні країни світу мають різні показники здоров'я, що в основному пояснюється рівнем державних витрат на охорону здоров'я. Середній рівень цих державних витрат у 2017–2019 роках становив близько 6,2% ВВП у розвинених країнах і близько 4% у країнах, що розвиваються (див. рис. 2.3). Ці дані показують, що фінансова підтримка сектору охорони здоров'я в Україні є недостатньою порівняно з країнами, що розвиваються, і розвиненими країнами, а значення 3,3% ВВП України є значно нижчим за середній показник цих країн. У 2020-2021 роках повсюдно

спостерігатиметься збільшення фінансування охорони здоров'я. Навіть якщо річний рівень фінансування зросте до 4,1% ВВП, Україна все одно відстає від багатьох країн світу.

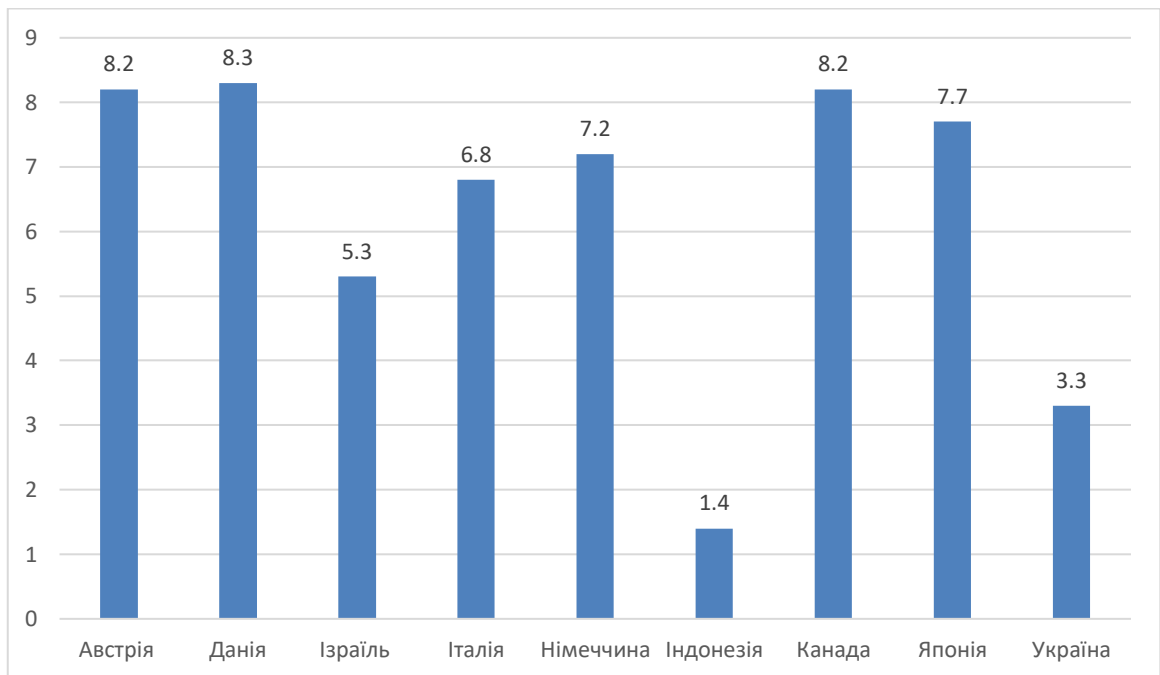
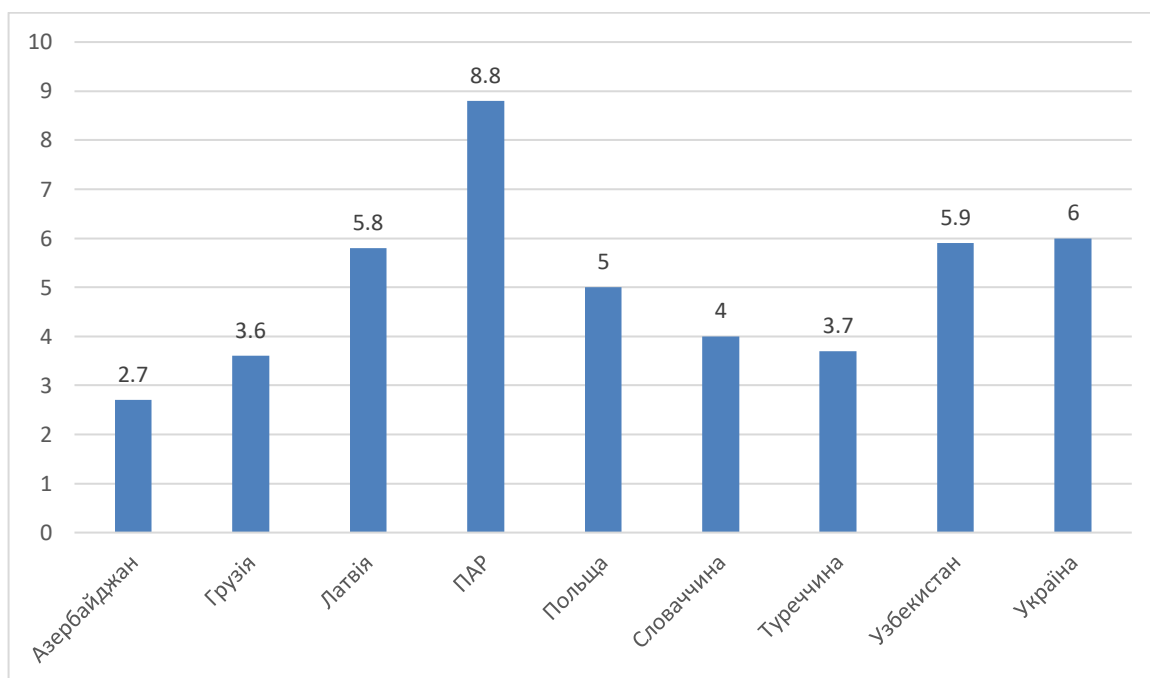

Рис. 2.3. Оцінка державних витрат на охорону здоров'я у більшості розвинутих країнах і в Україні, % до ВВП, у середньому за 2017-2020 рр. [56]

З точки зору макроекономічного аналізу, збільшення державних витрат призводить до збільшення ВВП і є необхідною складовою загального попиту на товари та послуги. Крім того, збільшення державних витрат призвело до значного збільшення доходів порівняно з попередніми рівнями. Зі збільшенням державних витрат зростає дохід і підвищується рівень споживання, що сприяє подальшому зростанню рівня доходів і споживання. Отже, збільшення державних витрат у кінцевому підсумку призводить до зростання доходів. Бюджетні витрати мають бути спрямовані на структурні зміни та інвестувати саме в окремі галузі економіки. Скорочення державних витрат має компенсуватися збільшенням сукупного попиту та диверсифікацією інвестицій

Що стосується освіти, то варто зазначити, що ефективна та комплексна система освіти допомагає людям реалізувати свій життєвий потенціал і

забезпечує розвиток навичок, необхідних на національному та міжнародному ринках праці. Державне фінансування освітніх послуг скорочує розрив між приватними інвестиціями в розвиток дітей між заможними та бідними сім'ями. В Україні загальний рівень фінансування освіти видається цілком прийнятним як для країн, що розвиваються, так і для розвинених країн (див. рис. 2.4)..

2.4. Моніторинг державних витрат на освіту в Україні та країнах світу, % до ВВП, у середньому за 2017-2020 роки [49-55]

Таким чином, підвищення якості та обсягу медичних та освітніх послуг, розбудова необхідної інфраструктури в цих областях і забезпечення рівного доступу до цих послуг має стати пріоритетом державної політики після пандемії.

Слід зазначити, що незважаючи на вплив інфляції, абсолютне сальдо державного бюджету має позитивну тенденцію до зростання. Проте, на нашу думку, основним недоліком є те, що державні бюджети часто є незбалансованими. Таким чином, порівнюючи заплановані та фактичні доходи і видатки республіканського бюджету на 2017-2021 роки, ми виявили тенденцію до перевищення планових видатків над плановими доходами протягом досліджуваного періоду.

Це так званий бюджет розвитку, який стимулював би зростання ВВП, а отриманий дефіцит компенсувався б подальшим зростанням ВВП і збільшенням короткострокового державного боргу, наприклад, через випуск державних цінних паперів або зміни податкової системи. . Зміни у фінансуванні. Фактичні показники, такі як кредити, щороку демонструють дефіцит. Бюджетний дефіцит сьогодні характерний для більшості країн. Нарешті, існування профіциту бюджету є негативним явищем, оскільки, з одного боку, це нецільове використання доходів, а з іншого – стає податковим тягарем для національної економіки, що, у свою чергу, призводить до економічного спаду, саме у виробництві.

Одним із резервів фінансування реалізації цих заходів є раціоналізація витрат на правоохоронні органи та сплата відсотків за боргами. У результаті загальні витрати України на оборону та правоохоронні органи у 2020 році склали приблизно 6,7% ВВП, що є найвищим показником у світі. Враховуючи військові дії на Сході та війну з Росією. За даними Міжнародного валютного фонду, з 2016 по 2018 роки розвинуті країни витрачали на ці цілі в середньому 3% ВВП, країни з низьким рівнем доходу – 3,7% ВВП, країни, що розвиваються – 4,5% ВВП. На нашу думку, правоохоронні, судові та антикорупційні органи в Україні безсилі, тому державу слід спонукати до перегляду відповідних бюджетних витратків (включаючи кількість працівників та їх високі зарплати). З іншого боку, об'єктивні потреби України у розвитку оборонного сектору мають задовольняти за рахунок збільшення інвестицій та постійного фінансування західних партнерів, які мають зобов'язання перед Україною за підписаним Будапештським меморандумом, цього не станеться.

Витрати на обслуговування боргу України становлять понад 3% ВВП, що в 1,7 рази перевищує середній показник для країн, що розвиваються (1,8% ВВП), але борг України не досягає навіть середнього рівня. Але головним засобом вирішення цієї проблеми є відхід НБУ від політики, яка обслуговує інтереси фінансового капіталу, і врахування трьох цілей (ціни,

фінансова стабільність та економічне зростання) при формуванні монетарної політики.

У поступідемічний період неможливо досягти якісних змін у національних фінансах без зміцнення та вдосконалення податкової системи. Для досягнення цілей необхідного перерозподілу та мобілізації доходів особливо необхідно підвищити прогресивність прибуткових податків та активніше використовувати потенціал податків на майно та спадщину. Після того, як потенціал цих податків буде вичерпано і відповідні органи влади отримають можливість адмініструвати ці податки, можна буде розглянути питання про запровадження податку на багатство.

Щодо конкретних податкових механізмів вирішення проблем посткризового перехідного періоду в Україні, то основні з них такі. Запровадження прогресивних ставок податку на доходи фізичних осіб. Підвищення ставок податку на дивіденди. Збільшено ставки податку на спадок і подарунки від далеких родичів. Визначення діапазону оподаткування майном, тобто ставки податку в діапазоні від 0,5 до 2,5 мінімальної заробітної плати. Розширити сферу застосування податків на розкіш (автомобілі та нерухомість) і збільшити річну ставку цих податків.

2.2. Стан державного боргу та дефіциту бюджету

Відповідно до Закону про бюджет України державний бюджет - це план організації та використання фінансових ресурсів для забезпечення виконання державою завдань і функцій. Зрозуміло, що такий план має бути не пасивним відображенням фінансового процесу, а скоріше активним

інструментом монетарної політики. З іншого боку, стан державного бюджету та ефективність грошово-кредитної політики на економіку визначається тим, як країна використовує цей інструмент. Як відомо, на національні бюджети впливають два фактори: дискреційні (цільові) заходи фіскальної політики та циклічні коливання в економіці. Наприклад, політика економічного стимулювання може призвести до дефіциту бюджету, оскільки витрати домогосподарств збільшуються, а податки зменшуються. Однак подібний ефект може мати місце в періоди циклічного спаду виробництва, коли податкові надходження автоматично скорочуються, а податкові надходження складають основну частину доходів бюджету. Репресивна монетарна політика в умовах інфляційного зростання виробництва матиме протилежний ефект.

Дефіцит державного бюджету визначається як різниця між державними доходами та державними витратами. Дефіцит бюджету може бути компенсований підвищенням податків, продажем облігацій національної та іноземної державних позик, продажем державного майна, емісією (емісія додаткової готівки, кредити національних банків). Недостатність коштів для покриття видатків державного бюджету означає, що з метою збалансованості бюджету можна і потрібно утримувати видатки державного бюджету, крім особливо захищених статей, а також (пропорційно зменшувати).

До основних причин саме бюджетного дефіциту належать:

- Обіг «надлишкових» і додаткових грошей.
- Зниження національного суспільного виробництва.
- Надто великі соціальні програми.
- Сприяти мілітаризації економіки (це завдання України).
- Підвищення та зростання граничних витрат суспільного виробництва.
- Висока частка тіньової економіки (більше 50%).

- Різке падіння внутрішнього виробництва.

Дефіцит державного бюджету є одним із найважливіших макроекономічних показників, що характеризує стабільність національної економічної системи. Прямими негативними наслідками дефіциту державного бюджету можуть бути інфляція та порушення динаміки ринку для приватних фінансових установ. Таким чином, забезпечення збалансованості державного бюджету на основі національної фіскальної політики є одним із головних обов'язків уряду. Бюджетний дефіцит може коливатися через зміни у фіскальній політиці уряду або зміни в економічних умовах. Наприклад, коли економіка переживає спад, доходи підприємств і домогосподарств зменшуються, а податкові надходження країни відповідно зменшуються. Водночас більше громадян матимуть право на допомогу по безробіттю. Тому на цьому етапі ділового циклу дефіцит бюджету збільшується, але фіскальна політика залишається незмінною.

Для фінансування дефіциту бюджету використовуються як інфляційні, так і неінфляційні джерела. До неінфляційних факторів належать:

- Внутрішнє та зовнішнє фінансування на фінансових ринках, тобто позики від комерційних банків, іноземних урядів та міжнародних організацій.
- Продаж державних облігацій комерційним банкам, підприємствам і домогосподарствам.
- Трансфери, тобто фінансування у вигляді безоплатної допомоги.
- Накопичення самої заборгованості та затримки оплати боргів і придбаних товарів.
- Швидке підвищення рівня податків.

Фінансування дефіциту національного бюджету боргом призводить до створення державного боргу. Державний борг - це загальна сума сукупного державного боргу перед власниками облігацій і дорівнює сумі всіх дефіцитів за вирахуванням профіциту бюджету.

Абсолютний рівень державного боргу не є макроекономічним показником. Тому ми зазвичай використовуємо відносні коефіцієнти боргу для оцінки сум боргу:

- Відношення зовнішнього боргу до ВВП – вказує на загальний розмір боргової частини національної економіки (допустимі значення до 60%).
- Відношення зовнішнього боргу до експорту товарів і послуг - вказує на довгострокову здатність країни накопичувати валютні надходження для погашення зовнішнього боргу (допустимі значення 100-200%).
- Співвідношення обслуговування державного боргу до експорту товарів і послуг – Коефіцієнт обслуговування боргу, який показує, яка частина валютних надходжень країни репатріюється за кордон (допустиме значення до 18%).
- Співвідношення обслуговування боргу до розміру державного бюджету – вказує на частку державних витрат, витрачених на кредиторів (допустимі значення до 25%).
- Співвідношення обслуговування боргу до загальних резервів НБУ – визначає здатність центробанку країни обслуговувати державний борг (допустиме значення до 25%). Погашення боргу передбачає поступову виплату основної суми кредиту та річних відсотків.

Як і очікувалося, масштабне фіскальне стимулювання під час пандемії та економічної кризи погіршило боргові показники України. При цьому особливого значення набуває комплексний аналіз та оцінка боргових ризиків та наявності антикризових гарантій у національній фінансовій системі. На кінець 2020 року загальний держборг України та гарантований державою борг становили 2 551,9 млн грн та 90,3 млрд доларів відповідно. За рік сума у гривнях зросла на \$553,6 млрд, а у 2020 році – на \$5,9 млрд. Основними складовими чистого приросту держборгу є облігації внутрішньої державної

позики (+1141,4 млрд грн), позики міжнародних фінансових організацій (+3,3 млрд дол.) та зовнішні облігації (+1,1 млрд грн). На діаграмі показано загальний обсяг державних облігацій і державних облігацій та їх основний розподіл з 2013 року. 2.5.

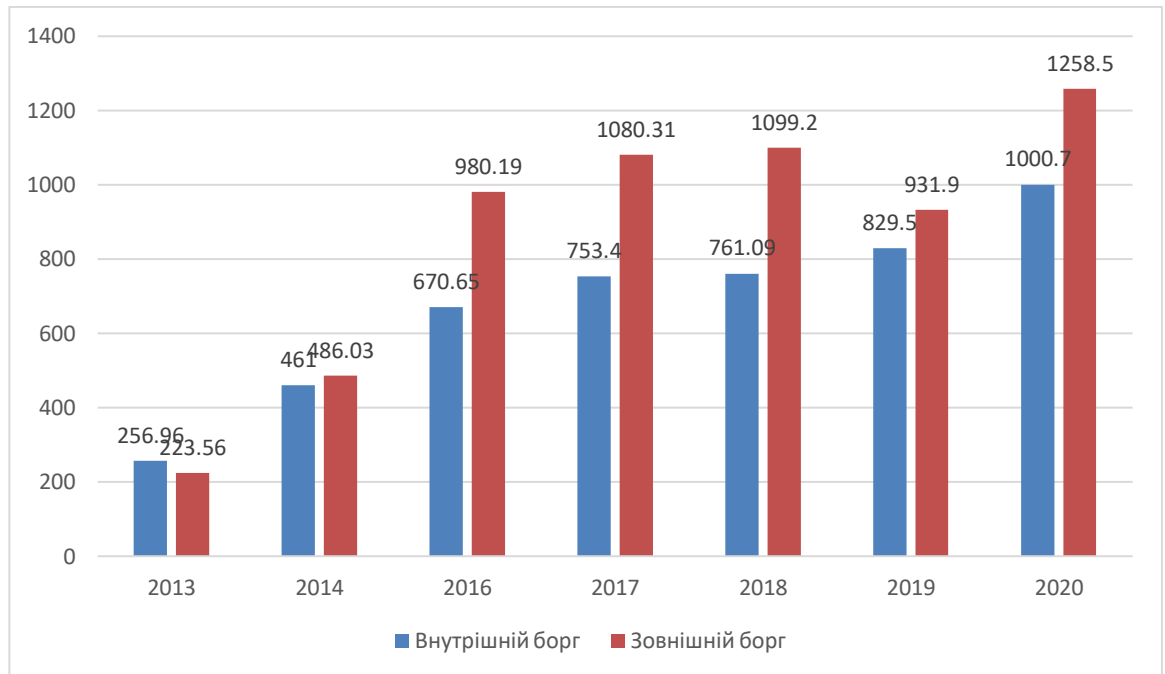

Рис. 2.5. Оцінка динаміки саме державного боргу України за його основними складовими у 2013 – 2020 роках, млрд. грн. [49-55]

Заходи фіскального стимулювання для захисту працівників і підприємств від економічного колапсу та різкого спаду виробництва призвели до збільшення боргового тягаря світового уряду. За даними Міжнародного валютного фонду, очікується, що зростання світового державного боргу в 2020 році сягне приблизно 14,1% ВВП, або 97,6% ВВП. Примітно, що на кінець 2020 року загальний борг розвинутих країн досяг 122,7% ВВП, а загальний борг країн, що розвиваються, – 63,3% ВВП (див. рис. 1). 2.6).

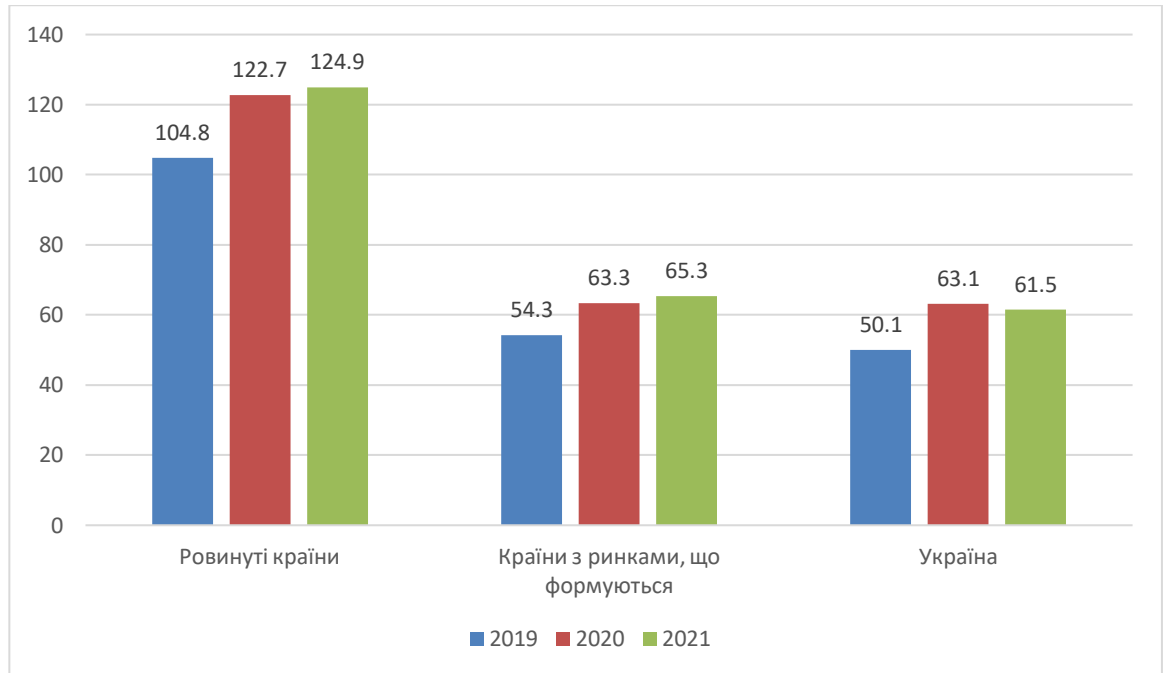

Рис. 2.6. Динаміка загального саме державного боргу в Україні та країнах світу у 2019 – 2021 роках , % до ВВП (оцінка та прогноз МВФ)

Як показують дані Ришинка, державний борг України (63,1% ВВП) приблизно дорівнює середньому рівню країн, що розвиваються, і суттєво відстає від розвинених країн[55]. Збільшення фіскального дефіциту та державного боргу України, незважаючи на те, що воно узгоджується з процесами в інших країнах світу, неминуче збільшує фіскальну вразливість до факторів шоку. Як відомо, високий рівень боргу посилює залежність від фінансової ситуації та стану сировинних ринків, роблячи ризик кризового сценарію реальністю. А наявні викривлення на користь зовнішнього фінансування збільшують валютний ризик боргу, тобто коливання курсу гривні, у довгостроковій перспективі. Враховуючи величезний державний борг, ризик рефінансування також є високим, тому проблема пошуку джерел фінансування в рамках бюджету повторюється в Україні щороку. Загальні фіскальні потреби українського уряду в 2020 році оцінюються в 14,9% ВВП, що знаходиться на критичному рівні в майже 15% ВВП.

У рамках оцінки існуючих загроз і боргових ризиків дуже корисними є показники боргового навантаження України. Це підтверджують дані на рис. 2.7.

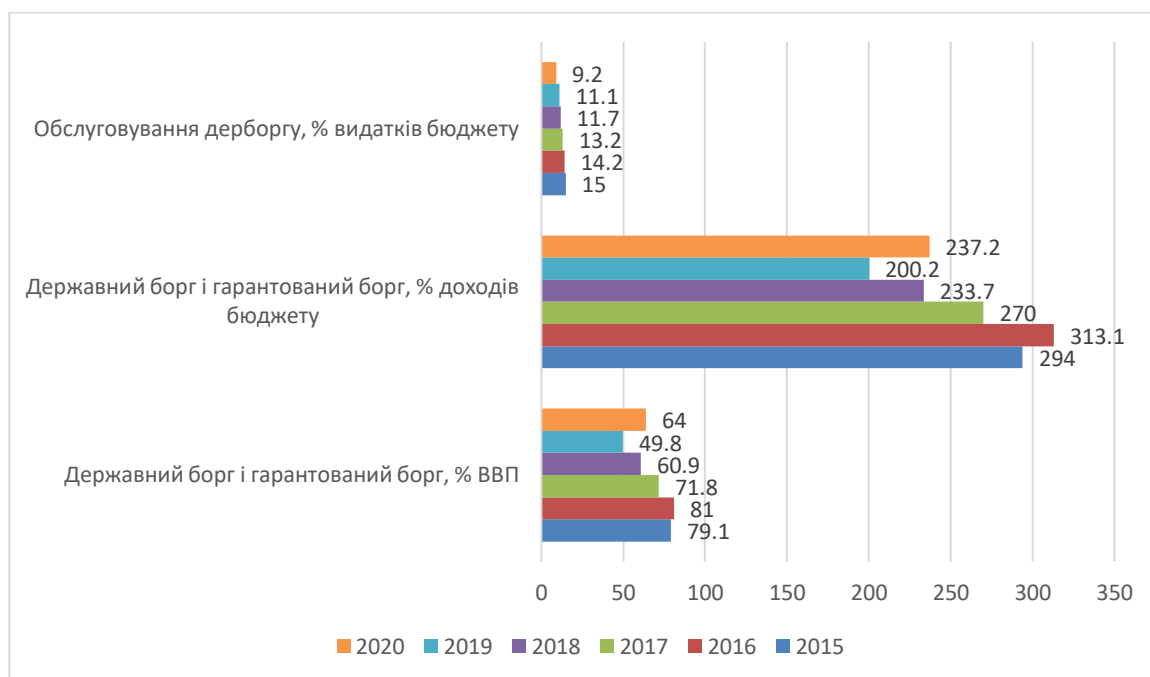

Рис. 2.7. Динаміка саме індикаторів боргово навантаження України у 2015 – 2020 років [49-55].

З 2017 по 2019 рік показники державного боргу України поступово покращувалися, але у 2020 році вони знову погіршилися, підвищивши боргові ризики. Очікується, що відношення державного боргу та боргу національної безпеки до ВВП знизиться з 81% наприкінці 2016 року до 49,8% наприкінці 2019 року та знову зросте до 62,7% у 2020 році. ВВП Такі зміни в період 2016-2019 років пов'язані зі значним зростанням реального курсу гривні, невеликим зростанням реального ВВП і помірним зростанням абсолютного рівня боргу. У 2020 році ситуація кардинально змінилася.

Уряд увійшов у стадію активного накопичення боргів, розвиток курсу гривні переріс у девальвацію, а тренд реального ВВП знизився. Причини цієї зміни є стимулююча монетарна політика та економічна та пандемічна криза 2020 року. При поточному рівні державного боргу до ВВП (62,7%) Україна перевищує традиційну для ринків, що розвиваються

норму 60% ВВП. Незважаючи на те, що поточний рівень боргу в багатьох розвинутих країнах і країнах, що розвиваються, перевищує цей поріг, це не означає, що боргова спроможність урядів зменшилася.

За доходами бюджету державний та гарантований державою борг на кінець 2020 року досяг 237,2%, збільшившись на 37%. Порівняно з кінцем 2019 року це порушує гранично допустимий рівень державного боргу щодо доходів бюджету (200%). Загальний зовнішній борг України склав 202,6% від загального експорту, дещо перевищивши гранично допустимий показник у 200% від загального експорту. Водночас цей показник має негативний розвиток порівняно з 2019 роком (зростання на 10,6 в.п.).

Отже, запропоновані показники рівня державного боргу, а саме його розмір та співвідношення ВВП і доходів бюджету, співвідношення зовнішнього боргу до експорту та співвідношення короткострокового боргу до валютних резервів, відображають поточний стан ризик і платоспроможність та міжнародної боргової ліквідності.

Однак на цю ситуацію впливає не лише борговий процес, а й погані перспективи гарантій ВВП, наданих під час реструктуризації зовнішнього боргу України у 2015 році. Офіційна статистика не враховує державний борг України як частину держборгу України, але у 2022-2025 роках, окрім стандартних боргових виплат, відповідні виплати можуть сягнути 1% ВВП. З 2026 по 2040 роки зобов'язання підтримувати ВВП, ймовірно, поглинатиме більше бюджетних ресурсів. Щоб частково вирішити цю проблему, у червні 2020 року Міністерство фінансів випустило офшорні облігації на суму 330 мільйонів доларів для дострокової погашення варантів на суму 10% ВВП. Проте близько 90% цих деривативів все ще знаходяться в обігу, що фактично є довгостроковою бомбою для українських фінансів.

У 2022-2023 роках виняткові обставини щодо функціонування держави та ведення військових дій на її території відобразилися на показниках бюджетних витрат, фіскального дефіциту та державного боргу. Дефіцит державного бюджету України у 2022 році становив 17,6% ВВП, а у січні-

квітні 2023 року – приблизно 14,3% ВВП. Видатки у зведеному бюджеті-2022 зросли на 30,1% в реальному вираженні порівняно з 2021 роком. При цьому реальні видатки на оборону зросли в сім разів порівняно з 2021 роком, а витрати на охорону і безпеку – удвічі. У складі загальних видатків частка коштів на оборону, безпеку та безпеку зросла майже втричі, сягнувши 52,4%.

У складі доходів бюджету грантова допомога від донорів у 2022 році становила 480 мільярдів гривень, у січні-травні 2023 року – 225 мільярдів гривень. Сполучені Штати також цього року були найбільшим донором субсидій (219 мільярдів гривень). Менші гранти також надали Німеччина, Іспанія, Фінляндія, Ірландія, Швейцарія, Бельгія та Ісландія. Через надзвичайні труднощі та різкий спад економічної активності під час війни боргова стійкість України неминуче погіршилася. Поточний рівень державного боргу по відношенню до ВВП, досягаючи 70% ВВП, вже перевищує норми країн, що розвиваються (див. Боягузливий. 3). Дивлячись на тенденції, рівень державного боргу та гарантованого боргу зріс з 50,5% ВВП на кінець 2021 року до 78,5% ВВП у 2022 році та 87,6% ВВП у квітні 2023 року.

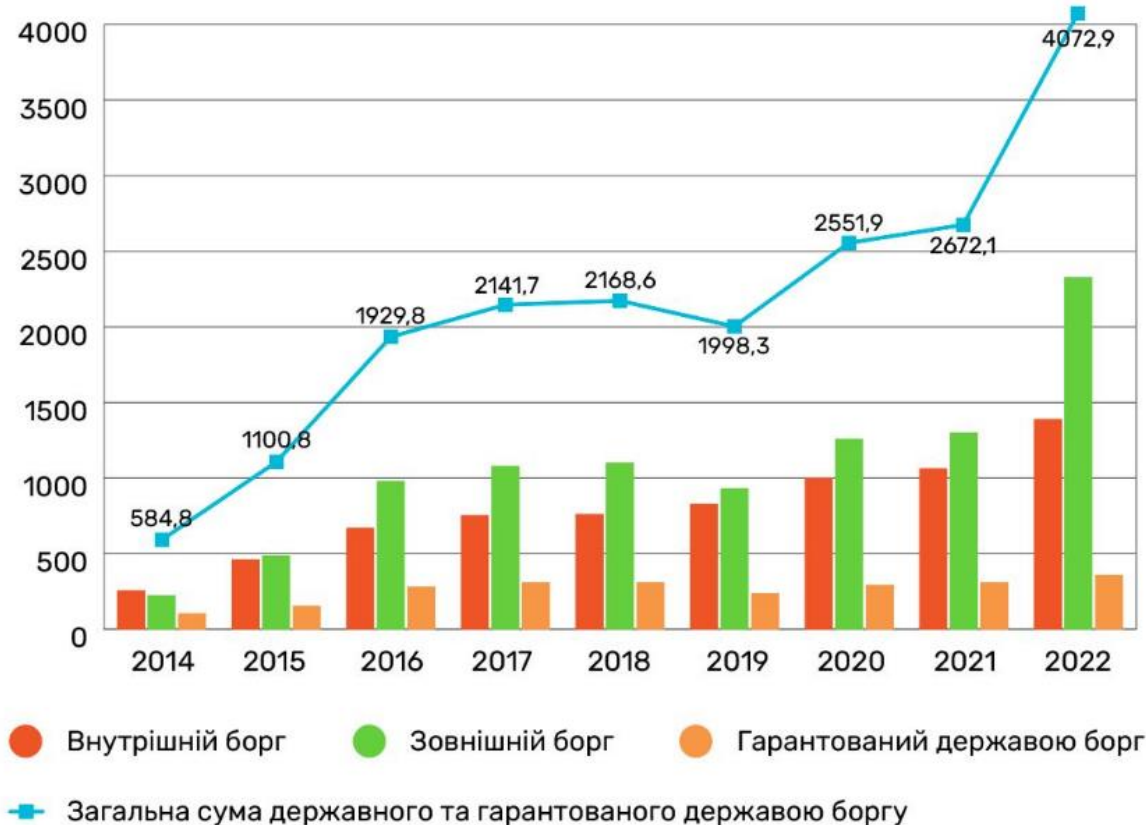

Рис. 2.8. Динаміка державного боргу України з 2013 по 2022 роки, млрд.. грн.

Збереження великого бюджетного сектору економіки призводить до зростання дефіциту бюджету та державного боргу. Важливою причиною збільшення бюджетного дефіциту та державного боргу в розвинутих країнах є циклічна рецесія. В Україні наслідки циклічної рецесії пов'язані з тимчасовим економічним спадом в країні. У національній економіці розмір державного боргу безпосередньо пов'язаний з бюджетним дефіцитом. З одного боку, дефіцит бюджету збільшує державний борг, але з іншого боку, збільшення державного боргу вимагає додаткових фіскальних витрат на його підтримку, тим самим збільшуючи дефіцит бюджету. Наявність зовнішнього боргу означає передачу частини вітчизняної продукції в іноземну

державу (у разі сплати відсотків або основної суми боргу). Підвищення податків для погашення державного боргу негативно впливає на економічну активність і знижує інтерес до інвестування в нові підприємства. Збільшення зовнішнього боргу, безумовно, завдасть шкоди міжнародній репутації країни та ще більше спонукатиме країну до дефолту по боргах. Таким чином, коригування фіскальної політики для забезпечення стабільного функціонування економіки та повної зайнятості повинно передбачати збільшення структурного дефіциту за умови, що фактичний дефіцит не перевищує 3% ВВП.

Висновки до 2 розділу

Податковий нагляд має включати різноманітні заходи, які уряди вживають для вирішення конкретних короткострокових і довгострокових проблем, з якими стикається суспільство, за допомогою податкової системи країни. Довгострокові цілі включають досягнення економічного зростання, максимізацію національної зайнятості та підвищення добробуту.

Короткострокові цілі включають наповнення державного бюджету, досягнення його збалансованості, стимулювання інвестиційної діяльності. На відміну від профіциту держбюджету України (реального і структурного), держава здатна ним пожертвувати для забезпечення повної зайнятості в економіці. Символічний реальний дефіцит. Зрозуміло, що зростання державного попиту посилить інфляцію. Однак цього можна уникнути, посиливши монетарну політику.

Аналітичним інструментом оцінки ефективності фіскальної політики є структурний дефіцит державного бюджету. Економічні стимули можна

вважати ефективними, тобто можуть відігравати стабілізуючу роль, якщо вони здійснюються за рахунок тимчасового збільшення структурного дефіциту в умовах неповної зайнятості. Якщо уряд не забезпечить фіскального стимулювання в умовах неповної зайнятості та не збільшить структурний дефіцит, така фіскальна політика буде неефективною, тобто не матиме стабілізуючого ефекту. Отже, якщо монетарна політика в Україні мала вирішальний вплив на інфляцію лише в останні роки, то економічне зростання майже весь період значною мірою залежало від рівня оподаткування, а не від рівня державних витрат. Таким чином, з точки зору сприяння економічному зростанню та запобігання інфляції, зниження рівня оподаткування та державних витрат є більш відповідним напрямком фіскальної політики.

Таким чином, грошово-кредитна політика є важливим інструментом державного регулювання економіки, що забезпечує комплексне планування, аналіз, оцінку та контроль. Це надає багато можливостей для розробки ефективних національних регуляторних стратегій і підвищення адміністративної ефективності. Важливість державного сектора також має бути сприйнята серйозно і має базуватися не лише на інтересах економічного зростання, але й на соціальних вигодах державного сектора для національної економіки.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ ПОДАТКОВО-БОРГОВИХ СТРАТЕГІЙ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Питання майбутніх змін в українській податковій системі в теорії та практиці стає все більш актуальним, оскільки наслідки світової фінансової кризи призвели до серйозних коректив у монетарній політиці більшості країн. Безсумнівно, що цей податковий інструмент набуває все більшого значення з огляду на сучасні тенденції функціонування соціально-економічної інфраструктури.

Європейські країни успішно впровадили податкові реформи та фінансову політику, засновану на демократичних і правових цінностях громадянського суспільства. Слід також враховувати іноземний податковий досвід. Західні демократії потребують складних фіскальних процедур для виконання бюджетів усіх рівнів. До цього він осмислювався теоретично і практично на науковому рівні.

Враховуючи різноманітність наслідків фінансових криз та необхідність їх компенсації, необхідно більш детально вивчити міжнародний та вітчизняний досвід використання фіскальних інструментів для подолання негативних наслідків фінансових криз.

Важливим завданням є визначення сучасних тенденцій вітчизняної та міжнародної податкової політики та вироблення рекомендацій щодо їх подальшого використання як важливої складової заходів щодо подолання фінансової кризи.

Країни-члени ЄС зуміли відійти від суто фіскального розвитку та створити загальну соціально-економічну політику на сучасному рівні, тобто оптимальну податкову систему, яка стала невід'ємною та активною частиною добробуту всіх громадян.

У сучасних фінансово-економічних відносинах оподаткування є важливою складовою фінансової системи та ефективним інструментом

реалізації економічної політики. Ефективність податкової системи залежить від здатності країни успішно виконувати свої соціальні та економічні зобов'язання щодо забезпечення розвитку суспільства.

На відміну від України, більшість країн ЄС впливає на економічні умови через пільгові ставки податку на додану вартість та диференційовані методи оподаткування різних видів товарів і послуг, забезпечуючи додатковий бюджет через непрямі податки. дохід. Окрім стандартної ставки ПДВ, вона не може бути нижчою за 15%.

Тому країни Балтії вирішили збільшити податкове навантаження на платників податків, коли їхній ВВП різко впав. Зокрема, Естонія підвищила пільгову ставку ПДВ для окремих груп товарів з 5% до 9%. У Латвії стандартна ставка податку зросла з 18% до 21%, а ставка податку на всі види товарів, які найменше оподатковуються, знижена з 5% до 10%. У Литві звичайну ставку ПДВ підвищили на 1% до 19%. Скасовано ставку податку на виконання будівельних робіт у розмірі 9% і мінімальну ставку податку в розмірі 5%. У Болгарії загальна ставка ПДВ зросла з 20% до 25%, а ставка податку на молочні продукти становить 18%. В Ірландії з грудня 2008 року стандартна податкова ставка зросла з 21% до 21,5%[61]. Загальна ставка ПДВ у Фінляндії становить 22%, але деякі товари та послуги підлягають оподаткуванню 17% (продукти харчування та корми) та 8% (послуги громадського транспорту, житлові послуги, квитки в театри, концерти, концерти, художні галереї, музеї, пільговий податок можуть застосовуватися тарифи. тощо). інші культурні послуги та заклади дозвілля, медичні послуги та продаж книг тощо).

З точки зору мети монетарної політики, її можна класифікувати на три категорії з точки зору її впливу на економічний розвиток: політика стабілізації, політика економічного зростання та політика, яка обмежує ділову діяльність. Оскільки система оподаткування надає пільгові умови окремим галузям, регіонам і групам населення, держава підтримує виробників науково-технічних та інноваційних програм, підтримує галузі з

метою поступових структурних змін в економіці в цілому. окремий та регіональний рівні. Комплекс. Підвищення конкурентоспроможності та ефективності. Тому, враховуючи, що дисбаланс фінансового ринку призводить до зниження ефективності монетарної політики, фіскальна політика, яка сприяє економічному розвитку, повинна відігравати важливу роль у стабілізації макроекономіки.

Ми вважаємо, що тактичною метою вітчизняної податкової системи для реалізації стимулюючої фіскальної політики має бути перегляд та оптимізація механізму оподаткування інноваційних інвестиційних продуктів і виробництва товарів тривалого користування. На відміну від галузей, які виробляють короткострокові товари та послуги, ці галузі є найбільш постраждалими від фінансових криз. Фіскальна політика стосується регулювання економіки за допомогою податкових механізмів, вилучення інших видів центральних ресурсів та національних податкових витрат, пов'язаних з виконанням функцій держави.

Коли ступінь фінансового вилучення економічних агентів зростає, можливості економічних агентів зменшуються, стимули до збільшення інвестицій і розширення виробництва слабшають, а сукупна пропозиція та економічна діяльність гальмуються. Зростання витрат на фінансування суспільного споживання призводить до зростання номінального національного доходу та сукупного попиту на платоспроможному ринку, що ще більше погіршує ситуацію та певною мірою сприяє розвитку виробництва.

Однак, коли державне споживання швидко зростає протягом тривалого періоду часу, виробники не встигають відреагувати збільшенням пропозиції товарів, що спричиняє зростання цін та інфляцію. Заходи фіскальної політики базуються на прямому та нееквівалентному вилученні ресурсів у економічних агентів або еквівалентному залученні ресурсів у цих агентів. Тому стимулюючий вплив цих заходів на корпоративну поведінку необхідно використовувати дуже обережно та обережно. Нині законодавчу

інфраструктуру України можна пояснити таким чином, що розпорошеність пільгових законів і нормативних актів призводить до великих втрат бюджетних коштів. За різними оцінками, це різні цифри. Але те, що були втрачені мільярди доларів, зрозуміло. Це і заробітна плата в нашій соціальній сфері, і підтримка малозабезпечених сімей, людей похилого віку, і якісь проекти, які втрачають свою цінність між суспільством і державою і не завдають зайвої шкоди окремим громадянам, це реалізується.

Великий розрив між реальною можливістю виконання бюджету та доходною частиною бюджету унеможливорює виконання видаткової частини бюджету. Незважаючи на жорстку монетарну політику українського уряду, він намагається покрити більшу частину бюджетного дефіциту за рахунок емісії валюти. Тенденція до скорочення фіскального дефіциту, яка спостерігається в останні роки, визначила, що ці викиди є незначними. Однак існує ризик того, що інфляція вийде з-під контролю.

Проблема державного боргу України має стратегічне значення. Водночас слід також підкреслити, що зростання потреби у внутрішніх ресурсах уряду для погашення державного боргу викличе питання щодо можливості зменшення податкового навантаження та збільшення бюджетних інвестицій у соціально-економічний розвиток.

Структурна перебудова є найважливішою частиною маркетингової трансформації економіки, визначає прогрес України у світовому ринковому середовищі та потребує величезних фінансових ресурсів. Враховуючи інноваційний напрям цього виду організаційної реструктуризації, ці вимоги зросли в середньому щонайменше в 1,5 рази. За оцінками вчених, інвестиції в українську економіку мають становити від 4,5 до 50 мільярдів гривень, якщо метою є не лише захист, а й модернізація існуючих виробництв. Згідно з тими ж оцінками, нереально, щоб використання іноземних інвестицій суттєво прискорювалося з кожним роком[63].

Досвід розвинутих країн показує, що стійке економічне зростання можливе за умови, що витрати на науку та освіту становлять близько 3%

ВВП, а середня частка країни в цих витратах досягає 35-45%. Порівнюючи ці дані з показниками фінансової підтримки, що характеризують розвиток науково-технічного потенціалу країни, а також з показниками довгострокового фактичного недофінансування наукової сфери, бюджетні орієнтири узгоджуються з пріоритетами, визначеними у стратегії. Я думаю, що це відокремлено від. Вони також демонструють неефективність методів фінансового нагляду в Україні.

Грошово-кредитна політика не змогла підвищити свою ефективність, тому що вона не змогла повністю мобілізувати всі свої можливості та ресурси, бути ефективним регулятором економічної політики, я можу це сказати. Сьогодні вона використовується як основний інструмент отримання економічної вигоди, підриваючи економічний потенціал країни. Як головний закон економічного життя, загальний бюджет повинен визначати не тільки доходи і витрати, а й усі важливі параметри економічного розвитку.

Якщо бюджетна політика буде підпорядкована вирішенню проблеми бюджетного дефіциту і державного боргу, то вона неминуче стане джерелом економічних протиріч і протиріч. Розгляд грошово-кредитної політики як складової економічної політики тісно пов'язаний з розвитком єдиної складної системи економічних відносин, спрямованих на збалансування економічних інтересів усіх суб'єктів розширеного відтворення. Для підвищення ефективності методів фінансового нагляду важливо пов'язати особисті витрати з податковою політикою. Серед них проблема диверсифікації видатків бюджету, що на практиці призводить до неконтрольованості бюджету, а з іншого боку, вирішення проблеми віднесення окремих податків на певні види видатків саме в структурі видатків бюджету є особлива увага.

Немає збалансованої політики зниження податків, спрямованої на захист інтересів окремих промислових і комерційних домогосподарств або їх груп. Принцип преференційного регулювання підпорядкований лобістським інтересам і суттєво впливає на дохідну базу бюджету та його виконання. Політика витрат. Суперечність узгодження видаткової та податкової

політики полягає в постійному маніпулюванні законодавством у сфері податків та видатків бюджету. Постійні реформи, включно з реформами законодавства, підірвали основи стабільності фіскальної політики, що є ключовим елементом економічної стабільності.

На практиці деякі бюджетні видатки, насамперед на оборону, управління та управління, виявилися негнучкими з точки зору виробничого та податкового потенціалу. Тенденція до зростання особливо виражена в умовах інфляції. Щоб державні витрати мали цілеспрямований вплив на економіку, необхідно здійснювати виважену монетарну політику, з одного боку, враховуючи конкретні обставини поточного перехідного періоду, а з іншого боку, шляхом поступового збільшення фіскальні витрати. Внутрішній попит вимірюється за допомогою нормативних актів.

У цьому випадку фіскальна політика відповідає потребам стимулювання економічного розвитку та інтересам національної економічної безпеки. Вже в епоху незалежності новий напрямок витрат називається «соціальне забезпечення». Суть соціальної держави полягає в тому, щоб сприяти формуванню сучасних соціальних елементів, таких як соціальна ринкова економіка, соціальна демократія та соціальна етика. За допомогою державного управління можна реалізувати формування та розвиток окремих структурних елементів за наявності відповідних форм і методів державного нагляду.

Для забезпечення економічного розвитку можна використовувати комплексні методи управління. Проблеми в економічній та соціальній сферах мають бути взаємопов'язані та вирішуватись цілеспрямовано. Сьогодні економічна політика втратила соціальну спрямованість. Заробітна плата перестала бути основним джерелом доходу. Проте низькі зарплати та пенсії не обмежуються окремими групами людей. Загальні економічні втрати ще більші, оскільки така політика призвела до постійного зниження внутрішнього платоспроможного попиту, що є фактором збільшення виробництва. При визначенні ефективності тих чи інших методів

економічного коригування необхідно враховувати не тільки ефективність Парето, а й соціальні фактори.

Сприяння довгостроковому економічному зростанню та соціальному розвитку є важливою метою податкової системи України. Повторюваність цих проблем тісно пов'язана з тим, як оподаткування впливає на перерозподіл обмежених економічних ресурсів на різних рівнях і в різних напрямках. Цей аспект застосування податків потребує особливої уваги, оскільки впливає з основних особливостей державного нагляду в країнах з перехідною економікою. Відповідно до цієї логіки, дуже важливим є подальше вдосконалення податкової системи [65].

Пріоритетними напрямками формування фіскальної політики мають бути: Обмежити дефіцит державного бюджету менш ніж 5% ВВП і забезпечити сувору залежність національних витрат від доходів. Концентрувати національні ресурси на пріоритетних напрямках економічного розвитку. Бюджетна реформа між центральним, регіональним та місцевим рівнями. Забезпечувати фінансове забезпечення функціонування необхідних напрямків цивільного захисту та соціально-культурного напрямку. Удосконалити управління державним казначейством коштами державного бюджету та покращити управління внутрішнім і зовнішнім боргом країни. Забезпечення податкової стабільності, розширення бази оподаткування та зменшення податкових пільг, посилення податкових зобов'язань та вирівнювання всіх юридичних та фізичних осіб, органів місцевого самоврядування щодо формування надходжень до місцевих бюджетів за рахунок місцевих податків і зборів розширюйте свою базу та права.

Висновки до 3 розділу

Зарубіжні країни, які стали на еволюційний шлях розвитку податкової системи, свого часу запровадили ефективні методи та способи управління процесом збору та адміністрування податків. Аналіз їх досвіду дозволив зробити висновок, що деякі практичні рішення можуть бути використані і в Україні. Зокрема, фокус змістився на спілкування з громадськістю, побудову партнерства з платниками, лібералізацію звітності та прийняття тестування, а також використання прогресивного вибору платника для тестування. Саме це ми і робимо.

Тому результати вивчення зарубіжного досвіду адміністрування податків у найближчому майбутньому можуть мати суттєвий вплив на підвищення ефективності податкових операцій нашої країни.

Тому для подолання коронакризи, симптомів фінансової кризи, уряду необхідно прийняти важливу антикризову програму, яка має передбачати, серед іншого, затвердження основного напрямку фіскальної політики. Найближче майбутнє. Слід розглянути найімовірніші методи запозичень для фінансування існуючого дефіциту державного бюджету. Також необхідно провести попередню експертну оцінку та варіанти програми модернізації податкової системи. При проведенні такої перевірки важливо не спиратися виключно на окремі дослідження їх впливу на соціально-економічні процеси протягом певного періоду, оскільки дослідження податкових операцій доступні лише в цілком стабільних суспільствах. Важливо зауважити, що це неможливо.

Висновки і пропозиції

У сучасній ситуації розвитку світової економіки економічна роль держави залежить не від ступеня втручання в ринковий механізм, а від внутрішніх і зовнішніх умов, які сприяють забезпеченню ефективного функціонування національної економіки. Забезпечення органічного поєднання ринкової самодисципліни та механізмів державного регулювання є запорукою економічного та соціального розвитку країни.

Ефективне державотворення стає можливим завдяки зосередженню зусиль насамперед на інтеграції монетарної та фіскальної політики в основне завдання економічної системи державного регулювання та контролю. Це тому, що на різних етапах циклічного розвитку нації інструменти та важелі використовуються в односторонньому порядку. Економія можлива. Зазвичай один із них. Це приведе вас до успіху. Найважливіша економічна мета країни.

Тому, щоб подолати прояви фінансової кризи та коронакризи, уряду необхідно прийняти такі ефективні програми протидії, і, серед іншого, різні погодження щодо основних напрямків монетарної політики на найближчі роки. вказати та переконатися, що Перспективи України. Для його обґрунтування необхідно розглянути основні та найімовірніші способи запозичень для фінансування дефіциту державного бюджету.

Ефективність грошово-кредитної політики полягає в регулюванні державою частини своїх доходів на перерозподіл і закупівлю продукції, щоб держава могла задовольнити свої потреби в товарах, роботах і послугах через децентралізовані конкурентні механізми. це. між розпорядниками державних коштів та учасниками ринку.

Проте управління державним сектором економіки не може обмежуватися суто вирішенням фіскальних проблем. Роль держави в економіці відображається також у тому, що держава є ефективним учасником ринку через державні підприємства та державні підприємства. Державний сектор економіки має стати важливим, практичним та ефективним

інструментом реалізації соціально-економічних стратегій. Але найголовніше — це дає змогу вирішувати соціальні проблеми, зокрема регулювання трудових відносин, формування національної політики в галузі оплати праці, регулювання цін на важливі соціальні товари та послуги, сприяння зайнятості працівників. Безробітні перекваліфікуються відповідно до потреб ринку праці. Роль держави в регулюванні економіки має повною мірою відображатися в державі як соціальному партнері, а держава має відігравати роль у узгодженні національних і приватних інтересів у підприємницьких структурах, у вирішенні соціальних конфліктів, у роботі з підприємцями в економічній сфері. стратегії та стратегії співпраця повинна бути забезпечена. господарська діяльність. Ефективна реформа потребує покращення державного нагляду, а ефективність системи значною мірою залежить від змін в організаційній структурі влади на всіх рівнях.

Ефективна грошово-кредитна політика вимагає від органів державної влади розробки правильних стратегій її реалізації.

- Раціонально та об'єктивно планувати доходи та видатки бюджету.
- Важливо, що невиправдано високі витрати збільшують рівень боргу та погашення самого державного боргу.
- Податкове навантаження може і має бути низьким під час кризи.
- Реально оцінити різні варіанти підтримки будь-якого сектора економіки у разі, наприклад, різкого економічного спаду.

Тому ефективна грошово-кредитна політика є важливим інструментом державного регулювання економіки та потребує комплексного планування, аналізу, оцінки та контролю. Це надасть багато можливостей для розробки ефективних національних регуляторних стратегій і підвищення адміністративної ефективності. Важливість державного сектору також має бути сприйнята серйозно і має базуватися не лише на інтересах економічного зростання, а й на соціальних вигодах для національної економіки та забезпеченні національної безпеки від зовнішніх загроз.

Перелік використаних джерел

1. Фіскальні межі експансії боргових фінансів в Україні [Текст] / Андрій Крисоватий, Олег Івашук // Вісник Тернопільського національного економічного університету. – 2010. – квітень-червень (№2). – С. 14-24. – <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/21219/1/%D0%9A%D1%80%D0%B8%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%B9%20%D0%90..pdf>.
2. Координація управління державним боргом з фіскальною та монетарною політиками [Текст] / П. П. Бідак // Формування ринкових відносин в Україні. – 2010. – №7. – С. 25-29.
3. Ризики фіскальної політики як загроза макроекономічній стабільності держави [Текст] / Оксана Десятнюк // Світ фінансів. – 2012. – Вип. 4. – С. 23-32. – Режим доступу: <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/18550/1/%D0%94%D0%B5%D1%81%D1%8F%D1%82%D0%BD%D1%8E%D0%BA%20%D0%9E.pdf>.
4. Вплив фіскальної політики на товарний експорт у гравітаційній моделі зовнішньої торгівлі України [Текст] / А. М. Вдовиченко, А. І. Зубрицький // Фінанси України. – 2016. – № 6. – С. 51-71.
5. Бабін, І. І. Поняття порядку стягнення податкового боргу [Текст] / І. І. Бабін // Науковий вісник Чернівецького університету. – 2005. – Вип. 273 : Правознавство. – С. 85-88.
6. Белоцерковец В.В. Фискальная политика: взгляд холиста [Текст] / В.В. Белоцерковец. – Днепропетровск: Січ, 1998. - 280 с.
7. Волот, О. І. Аналіз перспектив запровадження єдиного рахунку для сплати податків і зборів, єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування [Текст] / О. І. Волот, В. С. Пономаренко // Формування ринкових відносин в Україні. – 2019. – № 11. – С. 42-50.
8. Радіонова І.Ф. Загальна економіка [Текст]: Підручник / І.Ф. Радіонова. – Київ: А.П.Н., 2000. – 392 с.

9. Будаговська С. Мікроекономіка і макроекономіка [Текст]: Підручник у двох частинах для студентів економічних спеціальностей / [С. Будаговська, О. Кілієвич та ін.] [За заг. ред. С. Будаговської]. – К.: Основи, 1998. – 518 с.
10. Чухно А.А. Основи економічної теорії [Текст]: Підручник / [А.А. Чухно, П.С. Єщенко, Г.Н. Климко та ін.; За ред. А.А. Чухна]. – К.: Вища шк., 2001. – 606 с.
11. Макконнелл К.Р. Экономикс: принципы, проблемы и политика [Текст] / К.Р. Макконнелл, С.Л. Брю. – М.: ИНФРА-М, 2003. – 14-е издание. – 972 с. Самуельсон Пол А. Макроекономіка [Текст] / А. Пол Самуельсон, Д. Вільям Нордгауз; Пер. з англ. – К.: «Основи», 1995. – 544 с.
12. Самуельсон Пол А. Макроекономіка [Текст] / А. Пол Самуельсон, Д. Вільям Нордгауз; Пер. з англ. – К.: «Основи», 1995. – 544 с.
13. Гайтер Л.Т. Макроэкономическая теория и переходная экономика [Текст] / Л.Т. Гайтер. – М.: Инфра-М., 1996. – 559 с.
14. Крисоватий А.І. Податки і фіскальна політика [Текст]: навч. посібник / А.І. Крисоватий, А.І. Луцик. – Тернопіль, 2003. – 312 с.
15. Комарницький І.Ф. Економічна теорія [Електронний ресурс] / І.Ф. Комарницький. – Режим доступу: <http://buklib.net/books/21860/>.
16. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов [Текст] / А. Смит. – М.: «Директмедиа Паблшинг», 2008. – 655 с.
17. Десятнюк, Оксана. Прагматизм виникнення та погашення податкового боргу в Україні [Текст] / Оксана Десятнюк, Володимир Угрин // Світ фінансів. – 2013. – № 2. – С. 7-15. – Режим доступу: <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/9975/1/%D0%94%D0%B5%D1%81%D1%8F%D1%82%D0%BD%D1%8E%D0%BA%20%D0%9E.pdf>.
18. Вахович І.М. Фінансова політика сталого розвитку регіону: методологія формування та механізми реалізації [Текст]: Монографія / І.М. Вахович. – Луцьк: Надстир'я, 2007. – 496 с.

19. Бабич А.М. Государственные и муниципальные финансы [Текст]: Учебник для вузов / А.М. Бабич, Л.Н. Павлова. – М.: ЮНИТИ, 2002. – 687 с.
20. Артус М.М. Бюджетна система України [Текст]: Навч. посіб. / М.М. Артус., Н.М. Хижа. – К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2005. – 220 с.
21. Юрій С.І. Бюджетна система України [Текст]: Навч. посіб. / С.І. Юрій, Й.М. Бескид – К.: НІОС, 2000. – 396 с.
22. Огонь Ц.Г. Доходи бюджету України: теорія і практика [Текст]: Монографія / Ц.Г. Огонь. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2003. – 580 с.
23. Бюджетний менеджмент [Текст]: Підручник / [В. Федосов, В. Опарін, Л. Сафонова та ін.; За заг. ред. В. Федосова]. – К.: КНЕУ, 2004. – 864 с.
24. Пасічник Ю.В. Бюджетна система України та зарубіжних країн [Текст]: Навч. посібник / Ю.В. Пасічник – К.: Знання-Прес, 2002. – 495 с.
25. Озеров И.Х. Основы финансовой науки: Бюджет. Формы взимания. Местные финансы. Государственный кредит [Текст] / И.Х. Озеров. – М.: ООО «ЮРИнфоР-Пресс», 2008. – 622 с.
26. Кириленко О. Теоретичні та практичні аспекти фінансового механізму забезпечення органів місцевого самоврядування в Україні [Текст] / О. Кириленко // Світ фінансів. – №1. – 2010. – С.17-27.
27. Місцеві фінанси України [Текст]: Навч. посібник / В.І. Кравченко. – К.: Знання, 1999. – 487 с.
28. Теорія фінансів [Текст]: Підручник / За ред. проф. В.М. Федосова, С.І. Юрія. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 576 с.
29. Крисоватий А.І. Теоретико-організаційні доміанти та практика реалізації податкової політики в Україні [Текст]: Монографія / А.І. Крисоватий. – Тернопіль: Карт-Бланш, 2005. – 371 с.
30. Дем'янишин В.Г. Теоретична концептуалізація і практична реалізація бюджетної доктрини України [Текст]: Монографія / В.Г. Дем'янишин. – Тернопіль: ТНЕУ, 2008. – 496 с.

31. Соломенко С.М. Бюджет повної зайнятості та фіскальна політика [Текст] / С.М. Соломенко // *Фінанси України*. – 2008. – № 4. – С. 3-12.
32. Крисоватий А.І. Аксиоми суспільного вибору в податкових фінансах [Текст] / А.І. Крисоватий // *Світ фінансів*. – 2007. – №3(12). – С. 7-15.
33. Bradford D.F. *Towards a Predictive Theory of Intergovernmental Grants* / D.F. Bradford, W.E. Oates // *The American Economic Review*. – 1971. – Vol. 61.No. 2. – P. 440-448.
34. Василик О.Д. Бюджетна система України [Текст]: Підручник / О.Д. Василик, К.В. Павлюк. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 544 с.
35. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верхової ради України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
36. Роль податкового потенціалу в розвитку місцевого самоврядування в Україні [Текст] / Оксана Десятнюк, Федір Ткачик // *Світ фінансів*. – 2021. – Вип. 1(66). – С. 77-88. – Режим доступу: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/42440>
37. Обґрунтування пріоритетності досягнення цілей сталого розвитку у здійсненні фіскальної політики [Текст] / Анатолій Луцик // *Світ фінансів*. – 2021. – Вип. 1(66). – С. 89-101. – Режим доступу: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/42441>.
38. Аналіз фіскальної політики та макроекономічної ситуації в Україні в умовах коронакризи [Текст] / Тарас Маршалок // *Світ фінансів*. – 2021. – Вип. 1(66). – С. 102-111. – Режим доступу: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/42442>.
39. Особливості взаємовпливу складових фіскального простору України [Текст] / Галина Василевська, Ірина Новосад // *Світ фінансів*. – 2021. – Вип. 1(66). – С. 112-123. – Режим доступу: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/42443>.

40. Економічна сутність і роль майнових податків в Україні [Текст] / Володимир Дмитрів // Світ фінансів. – 2021. – Вип. 1(66). – С. 201-209. – Режим доступу: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/42496>.
41. Прагматизм митного регулювання споживчого ринку України [Текст] / Інна Гуцул, Катерина Крисовата // Світ фінансів. – 2021. – Вип. 1(66). – С. 237-248. – Режим доступу: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/42509>.
42. Європейські пріоритети оподаткування доходів фізичних осіб [Текст] / Ф. Ткачик, В. Остапчук // Світ фінансів. – 2020. – Вип. 2. – С. 77-87. – Режим доступу: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/40878/1/%d0%a2%d0%9a%d0%90%d0%a7%d0%98%d0%9a.pdf>.
43. Сучасні детермінанти фіскальної політики: локальний та міжнародний вимір : [аналітична записка за підсумками III Міжнародної науково-практичної конференції] [Текст] / З. М. Лободіна, О. Ю. Сидорович, А. Я. Кізіма [та ін.] // Світ фінансів. – 2019. – Вип. 4. – С. 144-156.
44. Теоретичні положення та суть фінансової політики держави [Текст] / М. Я. Кобеля // Економіка та держава. – 2020. – № 3. – С. 160-164.
45. Фіскально-правова природа Української держави [Текст] / Петро Пацурківський, Вікторія Рарицька // Право України. – 2019. – № 9. – С. 154-168.
46. До питання принципів фіскальної політики в Україні в умовах євроінтеграції [Текст] / Михайло Соф'їн // Підприємництво, господарство і право. – 2019. – № 6. – С. 240-244.
47. Інституційне забезпечення імплементації фіскальних правил [Текст] / В. П. Кудряшов // Фінанси України. – 2020. – № 3. – С. 43-64.
48. Оптимізація видатків місцевих бюджетів як інструмент фіскальної політики [Текст] / В. В. Мартиненко // Інвестиції: практика та досвід. – 2019. – № 18. – С. 22-26.

49. Закон України «Про Державний бюджет України на 2015 рік». Верховна Рада України. 2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2621-19/print> (дата звернення: 10.11.2023).
50. Закон України «Про Державний бюджет України на 2016 рік». Верховна Рада України. 2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2622-19/print> (дата звернення: 10.11.2023).
51. Закон України «Про Державний бюджет України на 2017 рік». Верховна Рада України. 2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2623-19/print> (дата звернення: 10.11.2023).
52. Закон України «Про Державний бюджет України на 2018 рік». Верховна Рада України. 2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2624-19/print> (дата звернення: 10.11.2023).
53. Закон України «Про Державний бюджет України на 2019 рік». Верховна Рада України. 2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2625-19/print> (дата звернення: 10.11.2023).
54. Закон України «Про Державний бюджет України на 2020 рік». Верховна Рада України. 2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2623-19/print> (дата звернення: 10.11.2023).
55. Закон України «Про Державний бюджет України на 2021 рік». Верховна Рада України. 2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2623-19/print> (дата звернення: 10.11.2023).
56. Проект Закону України «Про Державний бюджет України на 2022 рік». Верховна Рада України. 2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2623-19/print> (дата звернення: 10.11.2021).
57. Застосування фіскальних правил на основі структурного балансу [Текст] / В. П. Кудряшов // Фінанси України. – 2019. – № 8. – С. 7-25.
58. Економія та демократія у фіскальній політиці [Текст] / О. Москаленко // Економічна теорія. – 2018. – № 4. – С. 57-79.
59. Фіскальні правила та корегування бюджетної політики [Текст] / В. П. Кудряшов // Економіка України. – 2018. – № 11-12. – С. 47-59.

60. Мікрофінансова політика в умовах глобальних дисбалансів [Текст] / М. Штань // Банківська справа. – 2018. – № 3-4. – С. 69-76.

61. Аналіз фіскальної політики України в умовах економічних циклів: позитивні та негативні аспекти [Текст] / Т. Я. Маршалок // Формування ринкових відносин в Україні. – 2018. – № 9. – С. 22-36.

62. Фіскальні правила і фіскальна відповідальність: контекст економічної безпеки [Текст] / С. С. Гасанов // Фінанси України – 2018. – № 3. – С. 7-23.

63. Фіскальна консолідація і фіскальна децентралізація: проблема взаємозв'язку та шляхи її вирішення [Текст] / М. І. Карлін // Регіональна економіка. – 2016. – № 2. – С. 136-148.

64. Бюджетні обмеження та їх вплив на фінансову забезпеченість регіону [Текст] / Лариса Сідельникова, Наталія Костіна // Світ фінансів. – 2013. – № 2. – С. 27-39. – Режим доступу: <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/9977/1/%D0%A1%D1%96%D0%B4%D0%B5%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%9B.pdf>.

65. Трансформація державних фінансів України в системі децентралізаційних процесів [Текст] / Андрій Крисоватий, Наталія Синютка // Журнал європейської економіки. – 2016. – Т. 15, № 1; берез. – С. 35-56. – Режим доступу: <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/20639/1/%D0%9A%D1%80%D0%B8%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%B9%20%D0%90.pdf>.

66. Напрями формування ефективної фіскальної політики та досягнення сталого розвитку національної економіки в процесі співробітництва України з МВФ [Текст] / Г. А. Матвієнко // Інвестиції: практика та досвід. – 2016. – № 21. – С. 27-33.

67. Роль фіскальної політики в антициклічному регулюванні економіки [Текст] / Геннадій Дмитренко // Вісник Національної академії державного управління при Президенті України. – 2009. – №3. – С. 79-86.

68. Сучасні детермінанти фіскальної політики: локальний та міжнародний вимір : [аналітична записка за підсумками III Міжнародної науково-практичної конференції] [Текст] / З. М. Лободіна, О. Ю. Сидорович, А. Я. Кізима [та ін.] // Світ фінансів. – 2019. – Вип. 4. – С. 144-156.